

Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 2005, 2006 en ten dele 2007

Wout (W.J.) Holverda, René (R.C.M.J.) van Moorsel & Leni (H.) Duistermaat
(Nationaal Herbarium Nederland/Universiteit Leiden Branch, Postbus 9514,
2300 RA Leiden; e-mail: holverda@nhn.leidenuniv.nl,
moorsel@nhn.leidenuniv.nl, duistermaat@nhn.leidenuniv.nl)

Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 2005, 2006 en ten dele 2007

Op 27 april 2007 overleed onze dierbare collega en NHN-staflid Ruud van der Meijden, sinds vele jaren auteur van de 'Lijst van zeldzame planten'. Zijn plaats bij het samenstellen van deze publicatie zal worden ingenomen door degene die ook zijn werk aan de Heukels' Flora van Nederland zal voortzetten, Leni Duistermaat. Overigens bespeuren de bewerkers van de lijst een steeds grotere onbalans tussen vondsten die stoeien op herbariummateriaal (en meldingskaartjes) en digitaal aangeleverde bestanden. Dit heeft verregaande consequenties voor wat betreft de controleerbaarheid en voor de actualiteit. Bovendien constateren de auteurs dat er in toenemende mate belangstelling is ontstaan voor geïrbaniseerde tuinplanten. De aanvoerroutes, tuincentra, inzaai en aanplant ter verfraaiing, zijn echter verre van onopzettelijk te noemen. De auteurs stellen zich op het standpunt te proberen de lijst zoveel mogelijk te beperken tot wilde soorten of hoogstens tot urbane soorten die zich in het buitengebied hebben weten te vestigen of taxa die door hun invasieve karakter tot een pest kunnen uitgroeien. Voorbeelden van (tuin)soorten die niet meer vermeld zullen worden zijn: *Agastache foeniculum*, *Alcea rosea*, *Briza maxima*, *Carex pendula*, *Chrysanthemum multicaule*, *Coreopsis rosea*, *Euphorbia dulcis*, *Gaultheria shallon*, *Helleborus lividus* subsp. *corsicus*, *Helianthus cucumerifolius*, *Ipeion uniflorum* en *Lavatera thuringiaca*. Als spontane adventieven werden *Callitriche terrestris*, *Grindelia* cf. *squarrosa*, *Paspalum dilatatum*, *Sideritis romana*, *Solanum carolinense*, *Tragus racemosus* en *Euphorbia prostrata* gevonden. Als waarschijnlijk bestendige, maar uitgezaaide nieuwkomers konden we *Pimpinella peregrina* en *Chaerophyllum aureum* (Gouden ribzaad) begroeten. De eerste vindplaats van *Artemisia verlotiorum* is door bouwactiviteiten helaas alweer verdwenen. Lelie-cultures bleken een bron voor *Sida*-soorten (*S. cordifolia*, *S. rhombifolia* en *S. spinosa*). Van de echt indigene taxa verdienen *Apium repens* (Kruipend moerasscherm), *Filago arvensis* (Akkerviltkruid) op de Hoge Veluwe en *Galium sylvaticum* (Boswalstro) in het Gooi zeker vermelding. De water- dan wel moerasplanten *Lagarosiphon major*, *Aldrovanda vesiculosa* en *Ludwigia peploides* zullen zich mogelijk handhaven. Met de tweede vondst, na de Kwade Hoek (Goeree) nu op Griend, lijkt *Inula crithmoides*, zich goed in ons land thuis te voelen. Bovendien werd eindelijk het bestaan van *Carex davaliana* (Veenzegge) in ons land door materiaal bevestigd. Niet bij Groningen, maar in de Kathager Beemden in Limburg.

New records of rare plants in 2005, 2006 and partly 2007

On the 27th of April 2007 our beloved colleague and inspiring NHN-staff member Ruud van der Meijden, fellow author of the 'List of rare plants' since many years, passed away. Leni Duistermaat, who will also continue Ruud's work on the Heukels' Flora, agreed to take his place. We became aware that there is a growing misbalance between old fashioned herbarium sheets and digital records and databases. It takes months to make all these different databases comparable with Florbase, our overall database. As a result of this delay the most important function of the List – letting people know what's new within a relatively short period of time! – is gradually decreasing, so we often wonder whether this List formula is the most adequate medium in this internet-dominated period of time. Another matter is how to cope best with the ongoing hunger

for urbanized garden escapes. In 1984 we stated that species introduced as seed for oil production, or to feed birds or as fruit for human consumption were no longer regarded as adventitious and thus were no longer mentioned in the List. Species used and sold here for ornamental purposes by garden centres are – in our view – to be excluded from the ‘wild flower’ list presented below. The only exceptions we intend to make are when there are signs that the species is moving from urban to a more ‘rural’ environment or when a former unknown (ornamental) species develops into a plague threatening the local flora. Obvious garden escapes which shall not be mentioned again are: *Agastache foeniculum*, *Alcea rosea*, *Briza maxima*, *Carex pendula*, *Chrysanthemum multicaule*, *Coreopsis rosea*, *Euphorbia dulcis*, *Gaultheria shallon*, *Helleborus lividus* subsp. *corsicus*, *Helianthus cucumerifolius*, *Ipheion uniflorum*, and *Lavatera thuringiaca*. Less suspect are *Callitriche terrestris*, *Grindelia* cf. *squarrosa*, *Paspalum dilatatum*, *Sideritis romana*, *Tragus racemosus*, *Solanum carolinense*, and *Euphorbia prostrata*. The newcomers *Pimpinella peregrina* and *Chaerophyllum aureum*, found in large amounts, appeared to be purposely introduced. Unfortunately the first location of *Artemisia verlotiorum* was destructed already, due to building activities. Careful study of Lily-fields resulted in several *Sida*-species (*S. cordifolia*, *S. rhombifolia* and *S. spinosa*). Some very rare – or even probably extinct – indigenous taxa were (re) discovered: *Apium repens*, *Filago arvensis* (Hoge Veluwe), and *Galium sylvaticum* (het Gooi). Time will tell whether the aquatics *Lagarosiphon major*, *Aldrovanda vesiculosa* and *Ludwigia peltoides* are here to stay. *Inula crithmoides*, after being found earlier near Kwade Hoek (Goeree) reached the island of Griend in the Wadden Sea. *Carex davalliana*, it was mentioned in literature long ago for the Province of Groningen, was discovered in the Kathager Beemden in Limburg; a wish becoming true at last.

Inleiding

De hier gepresenteerde lijst is op meer dan een manier omkleed met gemengde gevoelens. Allereerst natuurlijk omdat in het rijtje van de samenstellers de vertrouwde naam van Ruud van der Meijden, die vanaf het midden van de 80-er jaren van de vorige eeuw vol enthousiasme aan het samenstellen van de lijst heeft meegewerkt, ontbreekt. Hij beschouwde het als een uitje, hoewel het verwerken, lokaliseren en noteren toch wel de namiddagen van enkele weken in beslag nam. Maar omdat we ons vrijwel alleen van herbariummateriaal en het kaartsysteem met meldingkaartjes bedienden, zag je anders dan nu de lijst onder je handen groeien. Ruud bleef, ook in de tijd dat hij hoofd van de Afdeling Nederlandse & Europese flora was, steeds ruim tijd inplannen voor het terugkoppelen naar de talloze amateurs en professionals en zette tijdens die sessies handmatig honderden kruisjes in zijn eigen deel van de Atlas van de Nederlandse Flora 2, de zeldzame en vrij zeldzame soorten. Die aantekeningen vormden de basis voor zijn ideeën over areaalverandering en inburgering van soorten, kennis die hij – al dan niet in samenspraak met anderen – met elke nieuwe Heukels’-editie onder de aandacht van floristisch Nederland bracht. En als de Gorteria-deadline naderde en zijn commentaar toch nodig bleek zei hij enkel: ‘Gooi maar in mijn tas, dan kijk ik er vanavond thuis wel naar.’ En dat gebeurde dan ook! Het is pijnlijk dat we het voortaan zonder de sprankelende inbreng van onze kritische lijstduwer moeten stellen. Hij zou er echter zeker mee hebben ingestemd dat we de opvolgende Heukels’-auteur, Leni Duistermaat, gevraagd hebben zijn plek in te nemen.

Volledigheid, actualiteit en nieuwsaarde: achterhaalde begrippen?

Het karakter van de lijst is altijd inventariserend geweest, maar zonder de pretentie volledig te willen zijn. Die insteek werd gekoppeld aan de aandacht voor het ongewone – zeg maar het niet-Nederlandse – in het besef dat juist daar de belangstelling lag van de ‘volleerde’ florist. Herbariumexemplaren of betrouwbare, papieren meldingen werden ondergebracht in een drietal rubrieken: wilde soorten, zeldzame adventieven en verwilderde sierplanten. Die overzichtelijke opsomming straalde degelijkheid uit, want gecontroleerd door het Rijksherbarium. Hoewel vele floristen het zorgvuldig verzamelen en etiketteren nog serieus nemen is de balans tussen herbariummateriaal en papieren of digitale records steeds verder te zoeken. Die veelheid aan formulieren en databestanden drukt als een zware hypotheek op de verwerking van al die gegevens en tegen de tijd dat alle voor de lijst noodzakelijke bestanden aan elkaar gekoppeld en gecontroleerd zijn, hebben de districtcoördinatoren zelf de prachtvondsten al aan hun medefloristen kenbaar gemaakt. Een eenvoudige lijstformule propageren die stoelt op materiaal en meldingskaartjes alleen is aantrekkelijk – bijna op het romantische af – maar weinig realistisch. In de wereld van *waarneming.nl* – meldingen, discussie en digitale foto’s – heeft een ieder immers direct toegang tot ‘*breaking news*’. Die verminderde nieuwsaarde en de toegenomen tijdsinspanning wettigt de vraag of de lijst in zijn huidige vorm en met dezelfde inhoud moet worden voortgezet. Daarop is gezien de huidige stafomvang geen pasklaar antwoord te geven. Hieronder in ieder geval een korte bezinning op de inhoud.

Wat wel wat niet? Alle planten zijn gelijk maar sommige ...

Elke florist kent het gevoel dat die ene plant of juist dat ene biotoop op meer sympathie kan rekenen dan de andere. Er is één kwestie die de samenstellers wel onder de aandacht willen brengen namelijk de vraag in hoeverre we moeten doorgaan met het noteren van verwilderende sierplanten. Dat riekt sterk naar persoonlijke voorkeuren of grof generaliseren, maar het zijn vooral de hierboven genoemde pragmatische motieven die hiertoe aanzetten. Sinds de omarming van het Urbaan district bijvoorbeeld is de grens tussen die categorie sier(lijke)planten en wilde soorten steeds vager geworden. Het ogenschijnlijk gemak van digitaal opslaan en het voorsorteren op eventuele vragen over de opwarming van het klimaat resulteerden in een soort administratief gedoogbeleid dat een niet-eindigende vraag naar nummers (soorten en vindplaatsen), autorisaties en dus wachtende stapeltjes met zich meebracht. Van der Meijden – de Afdeling Nederland telde toen nog ten minste drie vaste krachten – probeerde in de verantwoording bij de Lijst van 1984 het tij – het verrichten van niet-kerntaken – te keren door de aandacht nadrukkelijk op *wilde* planten te vestigen, en *onopzettelijkheid* als criterium voor opname aan te leggen waar het adventieven of verwante taxa betrof.¹ Er zou dus in de lijst terughoudend met verwilderende gewassen worden omgegaan. Als voorbeelden van niet langer als adventief te beschouwen soorten werden de oliezaden *Guizotia abyssinica* en *Brassica juncea* genoemd, terwijl in de rubriek vogelzaden *Panicum miliaceum* en *Phalaris canariensis* werden uitgezonderd.

Noemen is ook sturen

Hoewel er onmiskenbaar trends in verstenend Nederland waarneembaar zijn – zoals het veelvuldig verwilderen van varens in de stad – kunnen we voor vele soorten toch moeilijk volhouden dat er sprake is van *onopzettelijke* introductie. Maar moeten we dan niet weten wat er gebeurt? En is de vandaag verwilderende sierplant niet de nieuwe ingeburgerde plant van morgen? Het antwoord op de eerste vraag is ‘ja’, maar we moeten ervoor waken dat overdreven aandacht niet de kroon wordt op de acceptatie van de alom aanwezige moedwillige introductie. Denk hierbij aan de vele ingezaaide bonte bermten of de beplanting van recent aangebrachte rotondes waarin onder andere *Sedum sarmentosum* (Driebladvetblad), *S. album* (Wit vetkruid), *S. rupestre* (Tripmadam) en *Allium schoenoprasum* (Bieslook) opduiken. De andere aanvoerroute, die via de tuincentra, is mogelijk nog verontrustender. Het aantal tuincentra maakte sinds de 80-er jaren van de vorige eeuw een stormachtige ontwikkeling door. Bovendien werd in bijna industrieel tempo hun assortiment stelselmatig uitgebreid, daarbij geholpen door innovatieve, gespecialiseerde kwekers en importeurs. Naast ‘wilde’ inheemse soorten werd onze flora via het aanbod in tuincentra verrijkt met enkele schadelijke invasieve taxa, waarvan *Crassula helmsii*, *Hydrocotyle ranunculoides* en de beide *Ludwigia*'s schrikkanjagende, ondoordachte voorbeelden bleken. Inmiddels heeft het ministerie van LNV in samenwerking met de Plantenziektenkundige Dienst, Plant Research International (Wageningen Universiteit) en het Nationaal Herbarium Nederland (NHN) er blijk van gegeven de risico's van dit soort taxa beter in kaart te willen brengen om in een zo vroeg mogelijk stadium adequate maatregelen te kunnen nemen en indien nodig binnenkomst te verhinderen. Het signaleren van trends was *een* doelstelling van de ‘Lijst van zeldzame planten’, maar wij zijn van mening dat we – net als in 1984 – met deze lijst geen voeding moeten geven aan het steeds ongrijpbaarder worden van de floristiek. Pas als er sprake is van echte inburgering of een plaag moet er aan dat feit ruchtbaarheid gegeven worden; in dat geval is een artikel in *Gorteria* of opname in een nieuwe editie van de Heukels' Flora de aangewezen weg. Doen we dat middels de ‘Lijst van zeldzame planten’, dan krijgt deze steeds meer het karakter van een botanisch rariteitenkabinet waarin de echte trends verborgen blijven tussen de tuintrends. We zullen ons dus opnieuw en meer dan voorheen proberen te richten op de wilde, inheemse flora, zonder overigens maar enige afbreuk te willen doen aan de oprechte belangstelling van diegenen die stadsplanten – en de grote educatieve waarde die daarvan uitgaat – bestuderen.

De floristische jaren 2005, 2006 en ten dele 2007

Hierna volgt een weergave van wat floristen ons hebben laten weten. We zijn hen daarvoor hoe dan ook zeer erkentelijk. In het licht van het voorgaande hierbij enkele voorbeelden van soorten die in een *volgende* lijst – zeker wanneer het Urbane gebieden in engere zin betreft – waarschijnlijk niet meer genoemd zullen worden: *Agastache foeniculum*, *Alcea rosea*, *Briza maxima*, *Carex pendula*, *Chrysanthemum multicaule*, *Coreopsis rosea*, *Euphorbia dulcis*, *Gaultheria shallon*, *Helleborus lividus*

subsp. *corsicus*, *Helianthus cucumerifolius*, *Ipheion uniflorum* en *Lavatera thuringiaca*. Hoewel een soort als *Sisyrinchium californicum* buiten twijfel een gekweekte soort is, willen we door opname toch erop wijzen dat de soort regelmatig in het buitengebied opduikt. Van enige bestendigheid is voornamelijk geen sprake. Onverdacht waren de vondsten van, bijvoorbeeld, *Callitriche terrestris*, *Grindelia* cf. *squarrosa*, *Paspalum dilatatum*, *Sideritis romana* en het zeer fraaie gras *Tragus racemosus* (Fig. 1). Die laatste is een blik onder een stereomicroscop meer dan waard. De ware aard van *Chaerophyllum aureum* (Gouden ribzaad) bleek minder spontaan dan aanvankelijk gedacht. Overigens werd deze soort op de vindplaats bij Huizen in de lijst 2001–2002 als *Chaerophyllum bulbosum* (Knolribzaad) vermeld.² Van een vluchtig karakter getuigen vondsten van *Artemisia verlotiorum* en *A. scoparia*.³ De eerste verloor de strijd tegen de alom aanwezige bouw- en veranderdrift, de ander werd slechts lang geleden eenmaal in ons land waargenomen. Grondige inspectie van Lelie-cultures door A.I. Reijerse & T. Verrijdt leverde een drietal *Sida*-soorten op. Het gaat om van oorsprong tropische soorten, die af en toe ook door introductie met sojabonen of vogelzaad (*S. spinosa* en *S. rhombifolia*) of als woladventief (*S. cordifolia*) in onze streken verschijnen.⁴ Wederom waren er drie vondsten van de habitatrictlijnsoort *Apium repens* (Kruipend moerasscherm). Frappant zijn ook de vondsten van *Filago arvensis* (Akkerviltkruid) op de Veluwe en *Galium sylvaticum* (Boswalstro) in het Gooi. Van *Lagarosiphon major*, die nog geen Nederlandse naam heeft, zijn nu twee vondsten bekend.⁵ Deze Zuid-Afrikaanse waterplant, die al wel bekend was uit de ons omringende landen, vertoont veel gelijkenis met *Egeria densa* en *Elodea*-soorten. *Aldrovanda vesiculosa* bleek twee seizoenen stand te houden na moedwillige introductie in de Nieuwkoopse Plassen

Fig. 1. Plant van het zeer fraaie gras *Tragus racemosus* (L.) All. (leg.: P. & D. de Mey, Hendrik-Ido-Ambacht, 2005). Inzet: deel van de bloeiwijzen onder een stereomicroscop. Foto's: Ben Kieft (Nationaal Herbarium Nederland, Leiden).

en de woekeraar *Ludwigia peploides* werd aangetroffen in De Biesbosch. *Inula crithmoides* (Asteraceae) heeft, na vestiging op de Kwade Hoek, nu ook Griend bereikt.⁶ Afwachten en uitkijken is dus het devies! Ook nieuw bleek *Euphorbia prostrata*, een op wereldschaal gezien wijdverbreid onkruid. De droomvondst van *Carex davalliana* (Veenzegge) in de Kathager Beemden door E.J. Weeda en de zijnen (Fig. 2) was aanleiding om de echte veldwerkers, die het maaibeheer jarenlang verzorgden, een hart onder de riem te steken, en om de waarschijnlijkheid van de onder andere in Flora Neerlandica genoemde vindplaats van deze zeldzaamheid bij Groningen te ontrafelen.⁷

We verzoeken u als vanouds uw vondsten die bedoeld zijn voor de ‘Lijst van zeldzame planten’ via herbariummateriaal of meldingskaartjes aan ons kenbaar te maken; we gaan ervan uit dat deze planten na controle van de determinatie als bewijsmateriaal in de collectie van het NHN mogen worden opgenomen. Standplaatsgegevens zijn daarbij absoluut noodzakelijk. We danken de redacteurs

van de rubriek ‘Uit de flora van Limburg’, Jan Cortenraad en Torben Mulder, voor het overnemen van de door hen als belangrijk aangemerkte vondsten en hun deskundig commentaar.⁸ De met een asterisk (*) gemerkte soorten werden op de Variadag van 2007 besproken en getoond. Vanzelfsprekend gaat onze dank ook uit naar diegenen die vanuit hun specialisatie een bijdrage leverden aan de betrouwbaarheid van de determinaties: R. Lansdown (*Callitriche*), E. Landolt (*Landoltia*), J.H.P. Bruinsma (*Callitriche*, *Landoltia*), B. de Wilde-Duyfjes (*Allium*), C.A.J. Kreutz en J.J. Vermeulen (*Epipactis*) en F. Verloove (*Gamochaeta*).

Fig. 2. Herbariummateriaal van de droomvondst van *Carex davalliana* Smith (Veenzegge) in de Kathager Beemden (Gemeente Nuth) door E.J. Weeda, S.M.A. Keulen & J.W. Koelink. Foto: Ben Kieft (Nationaal Herbarium Nederland, Leiden).

Lijst van 2005, 2006 en ten dele 2007

Abutilon theophrasti (Fluweelblad): Zuid-Limburg, bij Ransdaal, 62.23 (opg. J.L.J. Egelmeers).

Acer negundo (Vederesdoorn): Opheusden, 39.37 / Cuijk-zuid, 46.22 (opg. R. Beringen).

Achillea filipendulina (Geel duizendblad): Rotterdam, Doklaan, verscheidene hoge planten, 37.47 / Zwijndrecht, Lindtsedijk, ongeveer twintig planten in grazige berm, 44.11 (opg. P. & D. de Mey).

Adoxa moschatellina (Muskuskruid): Middelburg, een mooie homogene groeiplek in Park Toorenvliedt, 48.23 (opg. R. Bijl).

Agastache foeniculum Kuntze (Lamiaceae) Breda, bij Nieuwe Kadijk, één plant tussen stenen aan wegrand, 44.54 (P. van Ruth).

Agrimonia eupatoria (Gewone agrimonie): Bij Heerenveen, 11.52 (opg. H. Waltje) / Flevoland, Roggebotzand, verspreid, 21.41 / Flevoland, ten zuidoosten van Biddinghuizen, Ellerslenk, 27.21 (opg. L. Versnel).

Agrimonia procera (Welriekende agrimonie): Arnhem, Meinerswijk, aan rand van wilgenstruweel, 40.22 (M.A. Zwarts) / Nijmegen, De Biezen, als 'stadsplant' wellicht verwilderd in Cotoneasterplantsoen, ook in ruderaal tuinsteeg, 40.52 (opg. M. Feenstra & K. Lotterman).

Agrostis × fouilladeana (*Agrostis capillaris* × *castellana*): Renkums beekdal, aan rand van recent gegraven ven, 39.18 (D. Prins & J. Runhaar).

Ajuga reptans (Kruipend zenegroen): Flevoland, Bremerberg, 26.28 (opg. L. Versnel).

Alcea rosea (Stokroos): Rozenburg, Noordzeeweg, flinke groep planten op talud van greppel, ver van tuinen af, 37.33 / Rotterdam, Zuidelijke Randpark, enige witbloeiende exemplaren op beschaduwde plek langs fietspad, 37.48 (opg. P. & D. de Mey).

Alchemilla glabra (Kale vrouwenmantel): Tussen Beetsterzwaag en Wijnjewoude, het Boornedal, 11.36 (opg. H. Waltje).

Alchemilla micans (Slanke vrouwenmantel): tussen Buitenpost en Kloostertille, op lemig zand op nieuw gegraven oever (één jaar oud), 6.45 (G. Papenburg).

**Aldrovanda vesiculosa* L. (Droseraceae): Nieuwkoopse Plassen, enkele duizenden planten, reeds twee seizoenen standhoudend na illegale introductie, 31.34 (M. van Zuijen).

Alisma gramineum (Smalle waterweegbree): Flevoland, De Abbert, 21.52 (opg. L. Versnel).

Allium oleraceum (Moeslook): Brielle, bij bomen aan westzijde van de vest, 37.33 (O. van Hest).

Allium paradoxum (Armbloemig look): Oostvoorne, op grazige plek in duinbos noord van de Tenellaplas, 37.31 / Rhoon, gem. Albrandswaard, Rijsdijk, vele exemplaren door struiken beschaduwde langs de weg, 37.47 (P. & D. de Mey).

Allium rotundum L.: In duinvallei ten zuiden van Egmond aan Zee, 19.31 (E. Maarschall).

Allium schoenoprasum (Bieslook): Rotterdam-Hoogvliet, tientallen planten tussen de kasseien nabij tweetal rotondes, 37.45 (opg. P. & D. de Mey).

Allium scorodoprasum (Slangenlook): Bij Domburg, Hoogduin, over een groot oppervlakte verspreid in bosgedeelte met veel Dauwbraam, 48.11 (opg. R. Bijl).

Allium sphaerocephalon L.: Op duinhelling ten zuiden van Wijk aan Zee, 19.51 (E. Maarschall).

Allium triquetrum (Driekantig look): Overveen, Koningshof, ca. duizend planten op een grote groeiplaats, tevens enkele kleinere groeiplekken, 25.33 (opg. A.H.H. Denters).

Allium ursinum (Daslook): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel) / Nabij Blaricum, Huizerhoogt, 26.51 (opg. W. Vuik).

Allium zebdanense (Bochtig look): Oostvoorne, in berm langs fietspad bij landgoed Het Reygersnest, meer dan duizend exemplaren, 37.32 / Rhoon, gem. Albrandswaard, Rijsdijk, op grazig talud, 37.46 (P. & D. de Mey).

Althaea cannabina L.: Rotterdam, Reeweg, enkele exemplaren in ruderaal berm, 37.46 (opg. P. & D. de Mey).

Althaea officinalis (Heemst): Utrecht, op een viertal plekken in wijk Overvecht-Noord, 31.48 (opg. W. Vuik).

Alyssum alyssoides (Bleek schildzaad): Nabij St. Pietersberg, 61.28 (opg. J.L.J. Egelmeers).

Amaranthus blitoides (Nerfamarant): Oostvoorne, op zandhoop langs Sipkeslag, 37.31 (N. van der Meijden-Werker).

Amaranthus deflexus (Liggende majer): Amsterdam, Indische Buurt, zonzijde Sumatrastraat, honderden planten, 25.35 (A.H.H. Denters).

Amaranthus hybridus (Basterdamarant): Rotterdam, Vondelingenweg, tussen fietspad en spoorrails in berm, 37.46 (opg. P. & D. de Mey).

Ambrosia artemisiifolia (Alsemambrosia): Kropswolde, drie exemplaren in tuin, waarvan twee bloeiend, vermoedelijk opslag uit vogelzaad, 07.55 (W. & J.D. Kruijer) / Tussen Gorredijk en Heerenveen, in groentetuin, 10.53 (S. Rintjema) / Nieuwveen, ongeveer veertig planten in verwaarloosde tuin, 31.23 (opg. W. Vuik) / IJzendijke, tussen haag en aanpalende stoep, 54.13 (opg. A. de Zwart) / Midden-Limburg, Boukoul, op braakliggend perceel, 58.45 / Meinweg, op plateau, op ten behoeve van de wilde zwijnen ingezaaide wildakker, terrein strekt zich over twee kilometerhokken uit, 58.46 en 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Ammi majus (Groot akkerscherm): Obbicht, 60.31 (opg. R. Beringen).

Amsinckia micrantha (Kleinbloemige amsinckia): Ten westen van Gorinchem, in kale berm langs grindpad nabij kasteeltje Scheltuinen, 38.55 (opg. A.C. van Vliet) / Midden-Limburg, Meinweg, op ruderaal plek bij parkeerplaats Boshotel Vlodrop, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Anacamptis pyramidalis (Hondskruid): Oud-Beijerland, aan voet van dijkje in de berm langs wandelpad, 37.56 (opg. K. van den Berg) / Langs weg Hoofdplaat-Nummer Een, 48.53 (opg. A. de Zwart) / Eyserbos, twee planten in hellinggrasland, 62.23 (opg. Ch. Baltussen / Uit de flora van Limburg 45⁸).

Anagallis tenella (Teer guichelheil): Pannenhoeft (Brabants Landschap), twee vierkante meter op afgegraven stuk, 50.21 (P. van der Wiel).

Anaphalis margaritacea (Prachtrozenkransje): Bergum, op vochtig braakliggend terrein, 6.54 (opg. M. Feenstra) / Holterberg, één pol langs bospad in droog dennenbos,

28.42 (opg. A. van de Beek) / Dintelse Gorzen, onder berkenbomen en wilgen, 43.44 (G. Groen).

Anemone nemorosa (Bosanemoon): Dronten, Wisentbos, 20.58 / Flevoland, zuidoost van Biddinghuizen, Ellerslenk, 27.21 (opg. L. Versnel) / Rotterdam, Groene Kruisweg, verscheidene planten in bosrand langs wandelpad ten oosten van heemtuin, 37.47 (opg. P. & D. de Mey).

Anemone ranunculoides (Gele anemoon): Noordwijkerhout, Klein Leeuwenhorst, onder bomen langs pad in binnenduinrandbos, 30.17 (opg. J.M. de Graaf).

Anisantha tectorum (Zwenkdravik): Midden-Limburg, Sint Joost-Montfort, in spoorberm en op landbouwpad grenzend aan spoorbaan, vele exemplaren (groeiplaats gaat verder in volgend km-hok), 60.13 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Anoda cristata (Straalvrucht): Ten noorden van Venray, één exemplaar in bietenveld, 52.14 (opg. T. Verrijdt & A.I. Reijerse).

Anthemis arvensis (Valse kamille): Huizerhoogt, west van Blaricum, 26.51 (opg. W. Vuik).

Anthemis cotula (Stinkende kamille): Heerenveen, 11.52 (opg. H. Waltje).

Anthemis tinctoria (Gele kamille): Echt, oud centrum, op talud heringerichte Echtermolenbeek, twijfelachtig spontaan, 60.12 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Anthriscus caucalis (Fijne kervel): Rotterdam, Vondelingenweg, enkele forse planten in grazige berm langs fietspad, 37.46 (opg. P. & D. de Mey).

Aphanes australis (Kleine leeuwenklauw): Groningen, in grasveld in buurtje Bleekveld, 7.43 (opg. J.P. Bulk).

Apium inundatum (Ondergedoken moerasscherm): Ten oosten van Bergum, De Polder, 6.54 (opg. A.Ph. de Vries).

**Apium repens* (Kruipend moerasscherm): Overijssel, bij Den Ham, natuurontwikkelingsgebiedje bij Hammerwetering en De Bevert, 28.12 (M. Horsthuis) / natuurontwikkelingsgebied De Doorbraak bij Ypelo, 28.44 (G. Euverman). Bij een herbezoek op beide locaties tijdens het FLORON-kamp in Twente werd de soort in aanzienlijke aantallen teruggevonden / Gemeente Veghel, Het Hurkske ten zuidoosten van Erp, op flauw talud van recent aangelegde natuurvriendelijke oever, 51.17 (T. Faasen).⁹

Aquilegia vulgaris (Wilde akelei): Hoge Veluwe, De Vlieger, waarschijnlijk verwilderd in berm, 33.52 (opg. H. de Hoop).

Arabis glabra (Torenkruid): Belfeld, honderden planten in spoorberm, 58.25 (opg. G. Peeters) / Heijen, twee planten in schrale berm op industrieterrein, 46.34 (opg. R. Huynen) / Gennep, St. Augustinusstichting, ca. twintig planten langs voetpad, 46.34 (opg. R. Huynen). Drie nieuwe vondsten van deze in heel Nederland zeldzame soort. (Opgaven afkomstig: Uit de flora van Limburg 45⁸).

Arctium tomentosum (Donzige klit): Beek-Ubbergen, in moestuin onderaan stuwelling, 40.53 (opg. M. Feenstra).

Arctium ×mixtum (*A. minus* × *tomentosum*): Finsterwolde, Westbaan, in berm, 8.42 (A.M. Nieuwenhuijs).

Armoracia rusticana (Mierikswortel): Zuid-Limburg, noord van Bemelen, 62.21 (opg. J.L.J. Egelmeers).

Arnoseris minima (Korensla): Tilburg, nabij de A58, 50.27 (P. van Ruth).

Artemisia absinthium (Absintalsem): Lelystad, Houtribhoogte Visarenddreef, 20.54 / Harderwijk, zuiveringsinstallatie, 26.37 (opg. E. de Boer) / Gemeente Rotterdam, Rozenburg, Londenhaven, niet bloeiend op ruderaal plek met onder andere *Onopordon acanthium*, 37.44 (opg. P. & D. de Mey) / In Goes en bij Kattendijke, 48.27 (opg. P. van der Wiel / J.E. Dijkhuis).

Artemisia maritima (Zeealsem): Ten noorden van Rilland, Tweede Bathpolder, 49.43 (opg. J.E. Dijkhuis).

**Artemisia scoparia* Waldst. & Kit.: Bij Utrecht, op droog, zandig, ruderaal terrein, ca. twaalf planten, 31.48 (B. Mensink). Deze soort werd één keer eerder – voor 1930 in Wormerveer – in ons land gevonden.

Artemisia verlotiorum Lamotte (Herfstalsem): Rotterdam, De Punt (centrum), ca. honderd planten op braakliggend en inmiddels vergraven terrein, 37.37 (R.W.G. Andeweg).³

Arum maculatum (Gevlekte aronskelk): Flevoland, Larserbos, 26.16 (opg. E. de Boer).

**Asperugo procumbens* (Scherpkruid): Nabij Egmond-Binnen, tegen muurtje en op hoekje van oprit, ca. honderd planten, 19.32 (T. Spruijt). Een recente update van de verspreiding van deze soort in het gebied.

Asplenium adiantum-nigrum (Zwartsteel): Maasvlakte, in helmduinen aan zuidzijde Noordzeeboulevard (op aanwijzing van R.W.G. Andeweg), 36.38 / Oostvoorne, ruïne De Burgt, 37.32 (N. van der Meijden-Werker) / Goes, 48.27 (opg. J.E. Dijkhuis).

Asplenium scolopendrium (Tongvaren): Grubbenvorst, enkele exemplaren op beschut muurtje van watermolen, 52.46 / Schandelo, vijf planten op muurtje van een stal, 52.47 (opg. G. Peeters) / Milsbeek, een jonge plant bij ingang van War Cemetery, 46.23 (opg. I. Niemijer) / Maastricht, enkele planten op trap naar kelder, 61.28 (opg. R. Bruinen) / Geulhem, vier planten terrestrisch onderaan helling met negen planten *Polystichum aculeatum*, 62.11 (opg. J. Cortenraad) / Gemeente Simpelveld, op overgang van broekbos naar droger bos, 62.24 (opg. R. Huynen). (Opgaven afkomstig: Uit de flora van Limburg 45⁸).

Asplenium trichomanes (Steenbreekvaren): Dokkum, 6.24 / Jelsum, 6.41 (opg. H. Waltje).

Aster lanceolatus (Smalle aster): Bij Rhenen, 39.26 (J. Runhaar) / Blauwe Kamer, aan oever van Nederrijn, 39.36 (D. Prins) / Midden-Limburg, Meinweg, Vlodrop-Station, ca. twintig vierkante meter op ruderaal terrein tussen weg en spoorbaan, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Baldellia ranunculoides subsp. *ranunculoides* (Stijve moerasweegbree): *Op slijkige oever van natuurontwikkelingsgebied Zuidoevers Zuidlaardermeer, in 2006 ingericht, De laatste vondsten uit het gebied stammen uit begin 1900, 12.15 (J.E. Dijkhuis, G. Bunnik & B. van der Slikke) / Prinsenseek, baggerslootje langs Hooglaarse straat, 44.52 (P. van der Wiel).

Baldellia ranunculoides subsp. *repens* (Kruipende moerasweegbree): Ten noorden van Diessen, 51.21 (opg. J. Spronk).

Ballota nigra subsp. *meridionalis* (Stinkende ballote): Midden-Limburg, Boukoul, op braakliggend perceel, 58.45 / Melick, aan bosrand, 58.55 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Ballota nigra subsp. *nigra* (Echte ballotte): Dongen, onder struiken bij een brede sloot, 44.55 (P. van Ruth) / Maastricht, ten zuiden van de St. Servaasbrug, op ste-nige plaatsen, maar altijd weinige exemplaren, 61.28 (opg. P. & D. de Mey).

Barbarea intermedia (Bitter barbarakruid): Groningen, in vrij, braakliggend deel van nieuwe wijk De Linie, 7.43 (opg. J.P. Bulk) / Spijkenisse, enige tientallen exemplaren in berm langs fietspad langs Groene Kruisweg, 37.45 (P. & D. de Mey) / Meinweg, Plateau, in nabegraasd hooiland, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Berberis aggregata (Roze berberis): Zuid-Limburg, Kunderberg, in kalkgras-land, 62.23 (N. van der Meijden-Werker).

Beta vulgaris subsp. *maritima* (Strandbiet): Ten westen van Colijnsplaat, 42.56 (opg. W.J. van der Slikke) / Ten noorden van Goes, Het Sas, 48.17 (opg. T. Spruijt).

Blackstonia perfoliata subsp. *serotina* (Herfstbitterling): Zoommeer Molen-plaat, 49.24 (opg. R. Beringen).

Blechnum spicant (Dubbelloof): Noord van Oosterwolde, op talud van greppel langs en in bos, op zandgrond, 11.38 (H. Waltje) / Bij Belfeld, Holtmühle, 58.16 en 58.26 (opg. N. Jeurink).

Blysmus compressus (Platte bies): Hoek van Holland, Staelduinen, talrijk in greppels in nat beweide grasland west van parkeerplaats, 37.23 (Th.B.M. Kerkhof).

Briza media (Beverpjes): Heerenveen, 11.52 (opg. H. Waltje) / Veenendaal, 39.15 (opg. J. Pellicaan).

Briza maxima L.: Utrecht-Zuilen, twee exemplaren tegen lantaarnpaal, 31.47 (opg. W. Vuik) / Ouddorp, grote populatie op half schaduwrijk walletje, 36.57 (A. Ph. de Vries).

Bromopsis erecta (Bergdravik): Bij Krommenie, in kalkrijk zand op Fort Krommeniedijk 19.53 (opg. A.H.H. Denters) / Kop van de Oude Wiel, in stroom-dalgrasland, 38.54 (K. Groen).

Bromopsis inermis subsp. *inermis* (Kweekdravik): Midden-Limburg, Meinweg, plateau, wegberm, tussen struikgewas (reeds in 2000 door Jan Hermans aangetrof-fen) en aan rand van struweel, 58.46 en 58.47 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

**Bromopsis ramosa* subsp. *benekenii* (Bosdravik): Zuid-Limburg, Gulpdal bij Beutenaken, in hellingbos, 62.32 (K. Eichhorn). De laatste melding van deze soort dateert alweer uit 1988.

Bromus racemosus subsp. *commutatus*: Winschoten, langs gevel bedrijfspand op industrieterrein, 13.12 (J.E. Dijkhuis) / Gemeente Reeuwijk, Driebruggen, 31.53 (A.M. van der Ark) / Spijk, N267, in rand wegberm en aan rand van boomkwekerij, 44.28 (opg. P. van Ruth).

Bromus racemosus subsp. *racemosus*: Tull en 't Waal, Honswijkerwaarden, in onbemeste hooiweide op zavel, in laag deel nabij de dijk, 38.28 / Ouddorp, Oude-landse Zeedijk, hoog op de dijk in vochtig tot droog grasland, expositie zuidoost, 42.17 (Th.B.M. Kerkhof).

Bromus secalinus (Dreps): *Zutphen, ca. dertig pollen met meer dan twee-honderd bloeistengels op ruderaal veldje op industrieterrein, 33.37 (K. Reinink) / Ter hoogte van Raamsdonk langs het Halve zolenpad, meerdere planten, 44.35 (A. Wagemakers) / Ten zuiden van Oostburg, Nieuveltweg, op akker die ieder jaar ingezaaid wordt met wintertarwe, 54.11 (opg. A. de Zwart).

Bupleurum tenuissimum (Fijn goudscherm): Bij St. Philipsland, op dijk nabij Krabbenkreek (Oosterschelde), 43.53 (P. van der Wiel / Aan zeezijde van Oosterscheldedijk, ingang Veerse Meer, 48.16 (J.F. Ballintijn) / Oosterscheldedijk, bij Zandkreek, 48.17 (opg. P. van Rijswijk) / Ten noorden van Rilland, 49.43 (opg. P. van der Wiel).

Calamagrostis stricta (Stijf struisriet): Doezumer Mieden, Melle's pad (Staatsbosbeheer), voormalige petgaten, 6.47 (opg. W.J. Stouthamer).

Calendula arvensis (Akkergoudsbloem): Rhenen-stad, aan trottoirrand, 39.26 (D. Prins) / Romeinenweerd, westoever van Maas, op oude wal, 58.16 (K. Groen).

Callitriche obtusangula (Stomphoekig sterrenkroos): In sloot aan oostzijde van het Bongveen, 12.23 (J.E. Dijkhuis).

Callitriche palustris (Klein sterrenkroos): Gemeente Tubbergen, landgoed Schultenwolde, nabij het Hondenvan in geplagd, tijdelijk drooggevallen rietmoeras, 28.26 (R.J. Poot & R. van der Meijden).

Callitriche stagnalis (Geveulgeld sterrenkroos): Friesland, zuid van Kollumerzwaag, op drooggevallen oever van dobbe, 6.35 (E.J. Weeda) / Groningen, Stadspark, in rijsporen in drassig gazon, onder bomen, 7.43 (J.E. Dijkhuis).

Callitriche terrestris Raf.: Aalsmeer, terrestrisch in kas waar gematigde varens gekweekt worden (J.J. Vermeulen).

Campanula carpatica (Karpatenklokje): Bussum-Zuid, in steegje, 32.11 (opg. W. Vuik) / Gemert, nabij kasteel, 51.18 (opg. KNNV Eindhoven FWG).

Campanula glomerata (Kluwenklokje): Bij Nieuwdorp, op door paarden begraaasde dijkhelling, reeds enige jaren aanwezig, 48.35 (opg. P. van Rijswijk).

Campanula persicifolia (Prachtklokje): Bij Huizen, Stichtse Brug, 26.52 / Bij Soestduinen, 32.32 (opg. W. Vuik) / Hoge Veluwe, De Vlieger, in grasberm van zandpad, 33.52 (opg. H. de Hoop) / Midden-Limburg, Echt, Kranenbroek, in gemengd bos, maar uitgezaaid, 60.13 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Campanula portenschlagiana (Dalmatiëklokje): Groningen, Zoutstraat, op verscheidene plaatsen tussen het plaveisel tegen huizen aan, 7.43 (opg. W.J. Stouthamer) / Vogelwaarde, RK-begraafplaats, 54.18 (opg. J.M. de Graaf).

Campanula poscharskyana (Kruipklokje): West-Terschelling, in tweetal kilometerhokken, langs gevelmuur van gemeentehuis en langs muurgevel in de Havenstraat, 5.11 (opg. M. Feenstra) / Den Bosch, in bouwvoeg, 45.32 (opg. J. Spronk) / Veghel, Balkenplein, tussen tegels van fietsenstalling, 45.56 (opg. F. Lippe) / Tilburg, Reeshof, op muurtje bij vijver, 50.16 (opg. P. van Ruth).

Campanula rapunculoides (Rapunzelklokje): Laakerweerd, 60.11 (opg. R. Beringen).

Campanula trachelium (Ruig klokje): Obbicht, 60.31 (opg. R. Beringen).

Cardamine amara (Bittere veldkers): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel).

Cardamine bulbifera (Bolletjeskers): Flevoland, Het Roggebotzand, 20.58 (opg. L. Versnel).

Cardamine corymbosa (Eenbloemige veldkers): Noordwolde-Zuid en Vledderveen, in tuinen tussen vaste planten, 16.26 (K. Meijer) / Utrecht, verscheidene exemplaren in betonnen bloembak, 31.48 (R.C.M.J. van Moorsel) / De Bilt, in zuidoosthoek van terrein bij landhuis Sandwijk, ca. twintig planten tussen stenen van paadje

in kruidentuin, 32.41 (opg. L.J.J. Mensink) / Ede, Ziekenhuis Gelderse Vallei, op leisteenpad, 39.17 (L. Huitzing) / Vlissingen, tien planten spontaan in tuin, 48.33 (G. Menting) / Sibbe, op het kerkhof op gravelpad, 62.22 (K.J. Brussee).

Cardamine impatiens (Springzaadveldkers): Bergum, oostkant Prinses Margrietkanaal, 6.43 (opg. Ph. Sollman) / West van Arcen, Eikenweerd, 52.36 (opg. B. Peters).

**Carduus ×stangii* (*C. crispus* × *nutans*): Nijmegen, wijk Hatert, op braakliggend bouwterrein, één plant op plek waar bloemenmengsel ingezaaid werd, 46.12 (M. Feenstra).

Carex brizoides (Trilgraszegge): Gemeente Akersloot, in rietlanden van de Westwouderpolder, 19.43 (A. van Dorp).

Carex caryophylla (Voorjaarszegge): Ten noorden van de zeeweg Limmen-Bakkum, aan slootoever langs grasland, 19.42 (E. Kat).

Carex curta (Zompzegge): In Staatsbosbeheer-schraallanden langs de Meije, 31.34 (opg. W. Vuik).

Carex davalliana (Veenzegge): Gemeente Nuth, Kathager Beemden, twee vrouwelijke pollen, 60.53 (E.J. Weeda, S.M.A. Keulen & J.W. Koelink; Fig. 2). Deze uiterst zeldzame zegge werd al bijna twee eeuwen voor ons land – bij Groningen – vermeld. Pas nu, anno 2006, is haar aanwezigheid werkelijk bevestigd. Deze tweehuizige zegge verschilt van de enige andere tweehuizige, *Carex dioica*, in de groeiwijze, de ruwheid van blad en stengel en de vorm van de kafjes. Zie voor een gedetailleerd verslag het Natuurhistorisch Maandblad.⁷

Carex dioica (Tweehuizige zegge): Bij Twijzel, 16.45 (opg. H. Waltje).

Carex distans (Zilte zegge): Opheusden, 39.37 (opg. R. Beringen).

Carex hostiana (Blonde zegge): Ten noorden van Wijnjewoude, nieuwe populatie op lemig zand in voormalig weiland langs beek, 11.26 (opg. H. Waltje).

Carex laevigata (Gladde zegge): In een tweetal kilometerhokken ten zuidoosten van Belfeld, 58.26 (opg. N. Jeurink).

Carex lasiocarpa (Draadzegge): Boerveense Plassen, 17.42 (opg. H.A. Moorlag) / Bij Huizen, Stichtse Brug, 26.52 / Ten noorden van Leersum (opg. W. Vuik).

Carex ligerica (Rivierduinzegge): Bij Welsumerveld, op bovenkant van zandig dijktaalud langs IJssel, 27.45 (R. Beringen) / Bij Deventer, 27.56 (opg. K. Groen) / Vianen, Mijnsheerenwaard, op lage, zandige oeverwal direct langs de Lek, dikwijls overstroemd, 38.17 (opg. Th.B.M. Kerkhof).

Carex oederi subsp. *oederi* (Dwergzegge): Ede, project Vlinderdas, aan oever van waterloop in afgegraven gebied, 32.58 (R. Beringen).

Carex pallescens (Bleke zegge): Tussen Culemborg en Geldermalsen, De Regulieren, op afgeplagd deel van dotterbloemhooiland, 39.32 (opg. J. Peters) / Wallsteyn (Natuurmonumenten), in berm van bospad, 50.31 (R.C.M.J. van Moorsel).

Carex pendula (Hangende zegge): Bij Soestduinen, 32.32 (opg. W. Vuik) / Schiedam, bij crematorium Beukenhof, langs de oever van de Poldervaart, verscheidene hoge planten en jonge exemplaren, 37.36 (opg. P. & D. de Mey).

Carex ×boeninghausiana (*C. paniculata* × *remota*): Hierden, 26.38 (opg. R. Beringen).

Carex ×fulva (*C. hostiana* × *oederi* subsp. *oedocarpa*): Bij Rouveen, Veerslootlanden, 21.26 (opg. N. Jeurink).

Carum carvi (Karwij): Bussum, 32.11 (opg. W. Vuik) / Rotterdam, Pernisserpark, zeker duizend planten op grazige weiden, 37.46 (P. & D. de Mey) / Midden-Limburg, Meinweg, Klifsberg, op schraal grasland (voormalige akkers), 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Catapodium rigidum (Stijf hardgras): Wassenaar, Burgemeester Geertsemalaan, vrij veel in gazons bij parkeerplaats, 30.36 (opg. J.M. de Graaf).

Centaurea cyanus (Korenbloem): Winschoten, op Oosterhavenkade bij graanhandel, 13.12 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) / Nabij Nieuwegein 38.17 / Tussen Beesd en Tricht, 39.41 (opg. W. Vuik) / Bij Kwadedamme, op dijk om Hugopolder, 48.46 (P. van Rijswijk).

Centaurea scabiosa (Grote centaurie): Zutphen, industriegebied, op ruderaal scheepswerfterrein, ca. vijftientig pollen, 33.36 (K. Reinink).

Centaureum erythraea (Echt duizendguldenkruid): Heerenveen, 11.53 (opg. H. Waltje) / Larserbos, op strandje, 26.16 (opg. E. de Boer) / Plaskreek, 48.54 (opg. A. de Zwart) / Bij Veessen, Duursche Waarden, 27.35 (opg. K. Groen) / Elst, op slootalud aan rand van nieuwe woonwijk, 40.32 (opg. N. Jeurink).

Centranthus ruber (Sporbloeem): Rotterdam, Regenboogkade, diverse pollen tussen basaltstenen oevertalud langs De Noord, 37.38 / Spijkenisse, op kanaaloever ten zuiden van het Hartelkanaal, 37.45 (opg. P. & D. de Mey).

Centunculus minimus (Dwergbloem): Tussen Heerlen en Kerkrade, 62.15 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).

Cerastium diffusum (Scheve hoornbloem): Vlieland, op duintjes op groene strand bij Vliehors, 4.46 (E.J. Weeda).

Ceratochloa carinata (Gekielde dravik): Veluwemeer, De Krooneend, oostpunt van eiland, rond pas aangelegde passantenhaven, 26.37 (K. Groen) / Renswoude, tiental pollen op braakliggende hoop grond, 32.55 (J. Pellicaan) / IJsselstein, in vochtig, rommelig, omgewerkt grasperkje bij trambaan, 38.17 (opg. W. Vuik).

Ceratochloa cathartica (Paardengras): Rijen, ruderaal in de bebouwde kom, 44.55 (opg. P. van Ruth).

Ceratophyllum submersum (Fijn hoornblad): Massaal in het Bongveen bij vliegveld Eelde dat afwatert op genoemd Bongveen. De startbanen worden bij vorst met ureum (geen pekel!) besproeid, hetgeen blijkbaar voor de juiste milieuomstandigheden zorgt voor deze soort, die vooral bekend is uit het kustgebied. 12.14 (L. Dijk).

Chaenorhinum organifolium (Marjoleinbekje): IJmuiden, Cederstraat, tussen plaveisel, 25.11 / Abbenes, algemene begraafplaats, enkele exemplaren verwilderd, 31.11 (opg. J.M. de Graaf) / Doesburg, Kloosterstraat, langs gevelmuur tussen *Sedum spurium*, vele tientallen planten, 40.16 (A.H.H. Denters).

Chaerophyllum aureum (Gouden ribzaad): Huizen, Gooise Zomerkade, op gemaaide dijktaaluds, langs beplanting en in plantsoen, 26.52 (R. Beringen) / *Leiden, Merenwijk, in berm, waarschijnlijk uit zaadmengsel, 30.27 (H. Duistermaat) / Leiden, op verschillende plekken in de wijk Stevenshof, in ruige berm bij molentje en langs hondenuitlaatpad; tevens als monocultuur langs singel nabij station De Vink over ca. 200 m, 30.37 (R.W.G. Andeweg) / Ooij, Bisonbaai, in ruig beweide grasland met veel open plekken in de schaduw van Canadapopulieren, 40.43 (G.M. Dirkse / R. Beringen).¹⁰

Chaerophyllum bulbosum (Knolribzaad): Gemeente Houten, Tull en 't Waal, recreatieterrein Waalse Waard, in vochtige ruigte op kribvoet, 31.48 (opg. W. Vuik).

Chenopodium aristatum L.: Haarlem, op kade van het (Noorder Buiten) Spaarne, 25.31 (N. Buiten/FLORON-exc.). In de Nederlandse collectie van het NHN bevindt zich slechts één exemplaar, in 1984 door H. van Halen verzameld te Amsterdam op een voormalig spooreplacement naast Artis. Deze door stekeltjes in de bloeiwijze gekenmerkte soort is oorspronkelijk afkomstig uit het centrale deel van het Oeralgebergte, maar is ingeburgerd in onder andere Italië en Hongarije.¹¹

Chenopodium botrys (Druifkruid): Midden-Limburg, Echt, Schilberg, drie flinke pollen op braakliggend terrein van oude steenfabriek, 60.12 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Chenopodium chenopodioides (Beursjesganzenvoet): Yerseke Moer, met vele exemplaren aanwezig, 49.21 (M. Jacobusse).

Chenopodium hybridum (Esdoornganzenvoet): Hedel, 45.22 (opg. R. Beringen) / Zuidwest van Breskens, bij Boerenhol, in omgewerkte berm, 48.52 / Henricuspolder, in bietenakker, 54.11 (opg. A. de Zwart).

Chenopodium murale (Muurganzenvoet): Oosterend-Terschelling, op omgewerkte plek op zandig weiland aan rand van de duinen, 1.54 (opg. M. Feenstra).

Chenopodium pumilio (Liggende ganzenvoet): 't Harde, op parkeerplaats bij station, 27.22 (E. de Boer) / Bij Hilvarenbeek, Beeksche Bergen, 50.28 (opg. N. Jeurink).

Chenopodium vulvaria (Stinkende ganzenvoet): Lingemeer, op omgewerkte grond tussen weg en sloot, 39.35 (J. Runhaar).

Chrysanthemum multicaule Desf.: Uithuizen, centrum, tussen stenen bij brug Boterdiep, 3.55 (K. Meijer). De soort – die Algerije als land van herkomst heeft – wordt als eenjarige sierplant aangeboden voor bloembakken.

Circaea lutetiana (Groot heksenkruid): Lelystad, Houtribbos, 20.45 (opg. B. Smit).

Cirsium oleraceum (Moesdistel): Culemborg, 39.21 (opg. W. Vuik).

Cladium mariscus (Galigaan): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel).

Clinopodium calamintha (Kleine bergsteentijm): Beverwijk, omgeving Munnikenweg, op braakliggende terreintjes, 19.52 (J. Akkerman) / Oostvoorne, aan duinzoom, verscheidene lage planten in rand langs fietspad, 37.31 (P. & D. de Mey).

Clinopodium menthifolium (Bergsteentijm): Maastricht, St. Pietersberg, Luikerweg, in de berm aan de rand van struiken en bomen, 61.28 (opg. P. & D. de Mey).

Clinopodium vulgare (Borstelkrans): Epe, 't Harde, in berm van onverharde weg, zeer veel planten over enige honderden meters, 27.33 (R. Haveman & I. de Ronde) / Veluwe, bij Tongeren, 27.33 (opg. P.F. Stolwijk) / Colebrandersbos, 40.44 (opg. R. Beringen).

Cochlearia officinalis subsp. *anglica* (Engels lepelblad): Holwerd, op de pier, 2.52 (opg. H. Waltje).

Colchicum autumnale (Herfsttijloos): Dokkum, 6.24 (H. Waltje).

Conium maculatum (Gevlekte scheerling): Meinweg, plateau, op braakliggende voormalige akker en in bosrand, 58.56 en 58.46 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Consolida regalis (Wilde ridderspoor): Wahlwiller, talrijk in akkerkruidenreservaat, 62.33 (N. van der Meijden-Werker).

Convolvulus silvatica (Gestreepte winde): Aerdenhout, op terrein van voormalig tuincentrum, 25.31 (opg. A.H.H. Denters) / Bij de Ackerdijkse Plassen, 37.26 (B. Teunissen).

Convolvulus soldanella (Zeewinde): Duinen ten noorden van de Wassenaarse Slag, ongeveer driehonderdvijftig planten, 30.25 (opg. K. van Zoest) / Ten westen van Colijnsplaat, 42.56 (opg. P. van Rijswijk).

Conyza bilbaoana Remy (Ruige fijnstraal): Rotterdam, Merwedehaven, 30.26 / Rotterdam, Lekhaven, 37.36 (opg. R.W.G. Andeweg).

Conyza bonariensis (Gevlamde fijnstraal): Amsterdam, op diverse plekken tussen plaveisel, onder andere in de Staatsliedenbuurt en in De Baarsjes, 25.34 (opg. A.H.H. Denters) / Leiden, Stevenshofdreef, op trottoir tegen zuidgevel, 30.37 (N. van der Meijden-Werker) / Breda, centrum, langs gevelmuren, 44.53 / Breda, in woonwijk bij ziekenhuis, tussen straatstenen bij garageboxen, 50.13 (opg. M. Feenstra / P. van Ruth).

Conyza sumatrensis (Hoge fijnstraal): Terschelling, Oosterend, in tuin en tussen plaveisel, ca. veertig planten, 1.53 (opg. M. Feenstra) / Terschelling, Formerum, in tuin, 1.53 (opg. M. Feenstra & L. Bot) / Amsterdam, in Oost, langs de Amstel / Weesperzijde, 25.45 (opg. A.H.H. Denters) / Groningen-Centrum, spontaan in bloembak op balkon, 28.33 (opg. M. Feenstra) / Schiedam, Nieuwe haven- en Buitenhavenweg, 37.36 (opg. P. & D. de Mey) / Wijk bij Duurstede, op braakliggend sloofterrein, 39.23 (opg. J. Pellicaan) / Loon op Zand, in ruig grasland in bosrijke omgeving, 44.47 (opg. P. van Ruth) / Noordoost van Wolphaartsdijk, 48.16 (opg. P. van der Wiel) / Tilburg, op bedrijventerrein, 50.17 (opg. P. van Ruth).

Coreopsis rosea Nutt. (Asteraceae): Tilburg, Huis ter Heide, Leikeven, woekerevend in vochtige heidevegetatie, 44.57 (P. van Ruth).

Cornus mas (Gele kornoelje): Zuid-Limburg, nabij St. Pietersberg, 61.28 (opg. J.L.J. Egelmeers).

Cornus sericea (Canadese kornoelje): Olster Waarden, 27.45 (opg. R. Beringen).

Corydalis cava (Holwortel): Rotterdam, bij landhuis De Olifant, beschaduwd tussen bomen van park, tientallen exemplaren, ook witte, 37.47 (opg. P. & D. de Mey).

Cotula coronopifolia (Goudknopje): Midden-Groningen, Kolham-Woudbloem, in begraasd, drassig natuurontwikkelingsgebied op venig zand bij Scharmer Ae, 7.56 (E.J. Weeda) / Vreugderijkerwaard, massaal, honderd vierkante meter in slikvelden van uiterwaard, 21.54 (opg. J.C. Beeuwkes) / Benninger Slikken, meer dan vijfentwintig exemplaren in vochtige laagte met korte vegetatie, 43.13 (opg. A.H.J. Freijzen).

Crambe maritima (Zeekool): Bij Nieuwvliet-Bad, 47.58 (opg. A. de Zwart).

Crassula helmsii (Watercrassula): Drachten, op lemig zandige oever van ondiepe gegraven gracht, vier plekken van ca. veertig vierkante centimeter, 11.15 (H. Waltje) / Harmelen, natuurterrein De Kievit, vrij veel in moerasje, 31.45 en 31.46 (opg. J. Vesseur-Klomp/PWG-Woerden) / Zuid van Veldhoven en oostelijk van Waalre, in gegraven plas, die nu dienst doet als visvijver, 51.54 (K. Goudsmits).

Crassula tillaea (Mosbloempje): Vlieland, Vuurtorenvallei, aan rand van pad en op helling, meer dan twintig clusters van planten, 4.37 / Texel, overal op het eiland zeer veel, een nieuwe populatie op het kampeercentrum, 9.23 (opg. T.W.J. Gadella &

M.M. Faddegon) / Castricum, camping Geversduin, duizenden exemplaren op droge kampeerplekjes, en wel een tiental plekken verspreid over het kilometerhok, 19.41 (A. Aptroot).

**Crepis vesicaria* subsp. *taraxicifolia* (Paardenbloemstreekzaad): Delft, Schieweg, enkele planten in berm, 37.26 (R. van der Ham / G. van Poelgeest). Waarschijnlijk afkomstig uit een zaaimengsel.

Crithmum maritimum (Zeevenkel): Holwerd, op de pier, 2.52 (opg. H. Waltje) / Goedereede, Kwade Hoek, in duintjes met Biestarwegras, 36.58 (opg. G. Lokker).

Cruciata laevipes (Kruisbladwalstro): Beverwijk, omgeving Munnikenweg, op braakliggende terreintjes, 19.52 (J. Akkerman).

Cucumis melo (Meloen): Midden-Limburg, Boukoul, op grazig landbouwpad gelegen tussen twee houtwallen, 58.45 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Cucurbita pepo (Sierpompoe): Bij Winssen, in uiterwaard langs de Waal, 39.48 (J. Runhaar).

Cuscuta epithymum (Klein warkruid): Barneveld, De Schaffelaar, op struikhei, 32.36 (opg. J. Peters).

Cymbalaria muralis (Muurleeuwenbek): Flevoland, Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel) / Midden-Limburg, Meinweg, Vlodrop-Station, in wegberm van verharde weg (buiten bewoond gebied), 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Cynodon dactylon (Handjesgras): Leiden, Smaragdlaan, tussen trottoirtegels in spatzone, 30.37 (K. van Zoest).

Cynoglossum officinale (Veldhondstong): Flevostrand, De Kluut, 26.37 (opg. R. Beringen).

Cynosurus cristatus (Kamgras): Zuidermeerdijk, onder hoogspanningsleiding, 20.37 (opg. R. Beringen) / Flevoland, Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel).

Cyperus eragrostis (Bleek cypergras): Brielle, in plantsoen aan singeloever, 37.43 (N. van der Meijden-Werker / O. van Hest) / Hellevoetsluis, tientallen planten langs stoerprand, bloeiend en niet-bloeiend, 37.52 (O. van Hest) / Rijen-Leyakkers, meer dan vijfhonderd planten op woningbouwterrein, 50.15 (P. van Ruth).

Cyperus esculentus (Knolcyperus): Blitterswijk, in perken van plantsoen bij camping aan de Maas, 52.26 (A.H.H. Denters).

Cyperus longus (Rood cypergras): Drachten, twee grote pollen langs vijvers op lemig zand, 11.25 (H. Waltje). Delft-Zuid, in ecologische berm, twee forse plekken, 37.25 (A.S. Kers) / Rijen-Leyakkers, in grote aantallen op woningbouwterrein, 50.15 (P. van Ruth).

**Cyrtomium falcatum* (IJzervaren): Haarlem, walkant aan Spaarne, reeds sinds 1990 met ca. twintig planten, 25.31 (A.H.H. Denters). Deze zeer sterk getande exemplaren liggen in de algemene collectie van het NHN als cultuurvariëteit 'rochefordii'.¹²

Dactylis polygama (IJle kropjaar): Bij Valkenburg in drietal kilometerhokken, bij de Schaelsberg en in het Biebos 62.22 (K. Eichhorn). Binnenkort zal over dit onduidelijke taxon een artikel verschijnen.

Dactylorhiza incarnata (Vleeskleurige orchis): Bij Twijzel, 6.45 (opg. H. Waltje) / Duinen ten zuiden van Katwijk, 30.26 (opg. E. van Geldermalsen).

Dactylorhiza maculata (Gevlekte orchis): Sellinger bossen, 3.53 (opg. B.H. Roelevink).

Dactylorhiza maculata subsp. *fuchsii* (Bosorchis): Bij Aerdenhout, landgoed Elswout, 25.31 (opg. J.N.J.J. Lammers) / Echt, Doort, in hooiland grenzend aan bramengordel, twee bloeiende exemplaren op ca. vijftig meter van elkaar, 60.22 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Dactylorhiza maculata subsp. *maculata* (Gevlekte orchis): West van Oosterwolde, 11.47 (opg. H. Waltje).

Dactylorhiza majalis (Brede orchis en Rietorchis): Terschelling, 'podesta'-vorm, 1.54 (N. van der Meijden-Werker).

Dactylorhiza majalis subsp. *majalis* (Brede orchis): Tussen Uithuizen en Uithuizermeeden, bovenkant van greppeltje langs nieuw fietspad, 3.55 (opg. G. de Jong) / West-Terschelling, Noordvaarder, 5.11 (N. van der Meijden-Werker).

Dactylorhiza majalis subsp. *praetermissa* (Rietorchis): Drachten, 11.15 (opg. H. Waltje) / Speelmansplaten, 49.23 (opg. K. Groen) / Bij Heerlen, in een door kwel vochtig deel van het talud van de A76, 62.13 (opg. G. Peeters / Uit de flora van Limburg 45⁸).

Dianthus deltoides (Steenanjer): Heerenveen, 11.52 (H. Waltje) / Rotterdam, Westzeedijk, aan de voet van bermtalud, 37.37 (opg. P. & D. de Mey).

Dipsacus pilosus (Kleine kaardebol): Heerenveen, 11.53 (opg. H. Waltje).

Diurichia graveolens (Kamferalant): 't Harde, honderden planten ten noorden van de A28 op braakliggend terrein en nabij station 't Harde op diverse plekken langs het spoor, 27.22 (E. de Boer).

Drosera intermedia (Kleine zonnedauw): Ten oosten van Hasselt, 21.36 (opg. N. Jeurink).

Drosera rotundifolia (Ronde zonnedauw): Flevoland, reservaat Burchtkamp, 26.15 (opg. B. Smit).

**Dryopteris affinis* (Gesclubde mannetjesvaren): Drenthe, ten noorden van De Marke, 17.42 (M. Perdeck). Alweer een vondst van deze zeer zeldzame varensoort.

Echinochloa muricata (Stekelige hanenpoot): Vries, industrieterrein Vriezerbrug, in vochtige zone onderaan hoop ontgraven zand, 12.24 (J.E. Dijkhuis) / Ten westen van Woudenberg, 32.44 (opg. J. Pellicaan) / Oostvoorne, rommelplaatsje, 37.32 (N. van der Meijden-Werker) / Bij Wijk bij Duurstede, 39.23 / Tiel, op braakliggend terrein en graanakker, 39.35 (opg. J. Pellicaan) / Esbeek/Hertgang, aan rand van maïsveld, 50.38 (P. van Ruth) / Eindhoven, de Hulk, in greppel met water, 51.44 (opg. J. Spronk) / Kerkrade, Gaiapark, langs stroompje, 62.15 (J.L.J. Egelmeers).

Egeria densa (Egeria): Tilburg/Reeshof, in stadsvijver, 50.16 (opg. P. van Ruth).

Eleagnus umbellata Thunb.: Ten westen van Bergen op Zoom, op permanent drooggevalen zandplaat (Molenplaat) in Oosterschelde/Markiezaat; minstens twee planten, weinig opvallend tussen *Salix cinerea* en *S. caprea*, 49.24 (R. Beringen).

Eleocharis multicaulis (Veelstengelige waterbies): Ede, Plas van Gent, in oeverzone, 32.58 (R. Beringen).

Eleocharis quinqueflora (Armbloemige waterbies): Boerveense Plassen, 17.42 (opg. H.A. Moorlag).

Eleocharis uniglumis (Slanke waterbies): Vlieland, groene strand bij Vliehors, in laagten tussen duintjes, 4.45 / Zuid-Limburg, Vaesrade, Kathager Beemden, slenk in hooiland in kalkrijk brongebied, 60.53 (E.J. Weeda).

Eleogiton fluitans (Vlottende bies): Ten zuiden van Noordbergum, 6.44 (opg.

A.P. Nicolai) / Groningen, wijk Kranenburg, in sloot, 7.33 (opg. J.E. Dijkhuis) / Ede, Plas van Gent, in twee kilometerhokken, in plas en in waterloop in afgegraven gebied (project Vlinderdas), 32.58 (opg. R. Beringen).

Elymus caninus (Hondstarwegras): Buren, Achter den Haag, 39.33 (opg. PWG-Tiel).

Elytrigia juncea subsp. *boreoatlantica* (Biestarwegras): Nieuwe Waterweg, bij paal 1024, 37.33 (opg. R. Beringen).

Epilobium lanceolatum (Lancetbladige basterdwederik): Polder Westbroek, 31.38 (opg. W.A. Weijs).

Epipactis atrorubens (Bruinrode wespenorchis): Oostelijk-Flevoland, in Swifterbos langs bospad, 20.47 (L. Versnel).

Epipactis palustris (Moeraswespenorchis): Tussen Capelle en Waalwijk, op vochtige grond in hooiland, 44.36 (opg. A. Wagemakers).

Equisetum fluviatile (Holpijp): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel).

Equisetum hyemale (Schaafstro): Tussen Oostvoorne en Rockanje, langs pad, forse, anderhalve meter hoge planten, 37.41 (N. van der Meijden-Werker).

Equisetum ramosissimum (Vertakte paardenstaart): Utrecht-Rijnsweerd, in boomspiegel, 31.48 (W. Vuik).

Equisetum sylvaticum (Bospaardenstaart): Roden, Norgerweg, honderden exemplaren over ca. tien meter op bovenrand van vochtige greppel, 22.31 (opg. A.H.H. Denters).

Equisetum telmateia (Reuzenpaardenstaart): Midden-Limburg, bij Echt; op oostelijke oever van de Pepinusbeek, 60.23 (P.J.M. Verbeek & H. van Buggenum).

Eragrostis minor (Klein liefdegras): Rotterdam, in zand langs spoorlijn aan de Theemsweg, 37.44 (P. & D. de Mey) / Rotterdam, langs voormalig havenspoor ter hoogte van Langenhorst, 37.47 (R.W.G. Andeweg).

Erigeron annuus (Zomerfijnstraal): Meinweg, plateau, op voormalige akker, 58.46 (J.H.J. Klinckenberg).

Erigeron karvinskianus (Muurfijnstraal): Laren, in bosje aan de Noordvliet, op stoep langs stenen muur, 32.11 (A. van der Heijden) / Zeist, Weeshuislaan, tussen plaveisel, 32.41 (opg. J.M. de Graaf).

Erodium lebelii (Kleverige reigersbek): Afsluitdijk, bij Breezanddijk, 10.41 (opg. H. Waltje) / Nuth, nabij voormalig overslagstation, 60.53 (J.L.J. Egelmeers).

Eryngium maritimum (Blauwe zeedistel): Texel, duinen van De Slufter, 9.14 (opg. J. Groot).

Eryngium planum (Vlakbladige kruisdistel): Utrecht-West, ongeveer tien planten met in totaal zeker twintig bloeistengels in middenberm van N230 nabij Maarsseveense Put, 31.37 (opg. W. Vuik).

Euphorbia amygdaloides (Amandelwolfsmelk): Veenendaal, in gemeenteplantsoen, 39.16 (opg. A. van de Beek).

Euphorbia humifusa Willd.: Bij Acht, parkeerterrein op bedrijventerrein, tussen stenen en in perkjes, 51.34 (opg. KNNV Eindhoven FWG). Deze soort lijkt sterk op *E. maculata*, maar de zaden van *E. humifusa* zijn glad, terwijl die van *E. maculata* gegroefd zijn.

Euphorbia dulcis L.: Beverwijk, op braakliggende terreintjes, 19.52 (J. Akkerman).
Euphorbia maculata (Straatwolfsmelk): Middelburg, in gevoegde hoek tussen gevel en hardstenen stoep, 48.23 (O. van Hest) / Ten zuiden van Oostburg, langs tegelpad tussen tentoongestelde tuinhuisjes, 54.11 (opg. A. de Zwart). Zie opmerking onder *Euphorbia prostrata*.

Euphorbia platyphyllos (Brede wolfsmelk): Op een vijftal locaties in de omgeving van Huissen: Kamervoort, Het Meer en Doornenburg (Roswaard), 40.33, 40.43 en 40.44 (opg. A.H. Denters) / Pannerdense Kop, aan rand van bietenakker en droge greppel, 40.44 (opg. W.J. Stouthamer) / Ten noordoosten van Sluis, Kleine Lodijkpolder, in vorig jaar ingezaaide grasmat, 53.18 (opg. A. de Zwart).¹³

Euphorbia prostrata Ait.: Drachten, op oprit tussen stenen, 11.15. (H. Waltje). Een gemakkelijk met *E. maculata* te verwarren onkruid. De doosvrucht van *E. maculata* is geheel behaard, die van *E. prostrata* alleen op de 'ribben'; zaden van de laatste met 5–7 onregelmatige dwarsribbels tegen 4–5 regelmatige voor *E. maculata*; de steunblaadjes zijn bij *E. prostrata* kort en driehoekig tegen langerekt en onregelmatig getand tot ingesneden bij *E. maculata*. Een kosmopoliet: Azië, Indonesië, Australië, Afrika, in Europa vooral mediterraan en in Portugal.¹⁴

Euphrasia stricta s.str. (Echte stijve ogentroost): Bij Lelystad, 20.45 (opg. B. Smit).

Festuca brevipila (Hard zwenkgras): Meinweggebied, Vlodrop-Station, één flinke pol op half open deel naast spoorbaan, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).
Festuca ovina subsp. *hirtula* (Ruig schapengras): Brielle, langs fietspad langs Groene Kruisweg, 37.43 (P. & D. de Mey) / Bij Erlecom, op steenglooiing van Waaldijk, 40.54 (R. Beringen).

Ficus carica (Vijgenboom): Den Haag, Pieter Langendijkstraat, tussen straattegels in de buurt van vruchtdragende boom, 30.54 (opg. J.M. de Graaf) / Vianen, beschut, ommuurd binnenplaatsje ten noorden van Lekpoort, 38.17 (opg. Th.B.M. Kerkhof).

Filago arvensis (Akkerviltkruid): Planken Wambuis, op drie plekken – totaal meer dan zeventig planten – op voormalige maïsakker, 33.51 (L. Haanstra). Na de vondsten in Twente en Aerdenhout de derde recente vondst van deze voorheen in Nederland uitgestorven soort.

Filago minima (Dwergviltkruid): Bij Waskemeer, 11.38 (opg. H. Waltje) / Swifterbant, 20.47 (opg. L. Versnel) / Bij Vianen, 38.17 (opg. Th.B.M. Kerkhof).

Fragaria vesca (Bosaardbei): Bij Hoevelaken, 32.34 (opg. J. Pellicaan) / Meinweggebied, dicht bij Dahlheimer Mühle, op vochtig bospad, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Fumaria muralis (Middelste duivenkervel): Assen, bij station langs spoor, 12.43 (J.E. Dijkhuis) / Tussen Vleuten en De Meern, Alendorp, 31.47 (opg. W. Vuik).

Gagea villosa (Akkergeelster): Gem. Wittem, bij Eys, één bloeiende plant onderaan steile kalkrijke, holle weg, 62.23 (opg. R. Huynen) / Uit de flora van Limburg 45⁸). Deze in Limburg zeldzame plant wordt door niet-bloeiende waarschijnlijk vaak over het hoofd gezien.

Galanthus elwesii (Groot sneeuwlokje): Voorne, Strijpemonde, honderden planten, 37.31 (N. van der Meijden-Werker).

Galium sylvaticum (Boswalstro): Gooi, gemeente Blaricum, in berm op hellende leembodem langs tuin, 26.51 (W. Vuik) / Bussum, in bosrand, 26.51 (G. Dirkse & R.C.M.J. van Moorsel).

Galium verum (Geel walstro): Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel).

Gamochaeta pensylvanica (Willdenow) Cabrera (Asteraceae): Utrecht-Centrum, tegen gevel van huis, inmiddels na de ene plant in 2005, ca. vijftientig planten in totaal, waarvan vele bloeiend, 31.58 (W. Vuik). Dit exemplaar werd aanvankelijk als *Gnaphalium purpureum* L. aangemerkt.

Gaultheria shallon Pursh (Ericaceae): Bergen, Bergerbos, als onderbegroeiing in eiken-berkenbos, ca. twintig vierkante meter, hok 19.12 (C.F. Roobeek). Deze soort wordt gebruikt als 'opvulgroen' bij het samenstellen van boeketten in de bloemisterij.

Genista anglica (Stekelbrem): Ten zuiden van Suameer, 6.54 (opg. A.P. Nicolai).

Genista pilosa (Kruipbrem): Midden-Limburg, Montfort, over enkele honderden meters langs pad tussen stort en gemengd bos, 58.53 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Gentiana pneumonanthe (Klokjesgentiaan): Ten noorden van Blaricum, in drietal kilometerhokken, in totaal ca. honderd planten langs oeverzone van open plasjes onder steilrand, begrazing door runderen, 26.52 / Hilversums Waschmeer, florerend op geplagde delen van vlakke oevers van ven, in twee kilometerhokken, 32.21 (opg. A. van der Heijden).

Geranium andressii (Roze ooievaarsbek): Oostvoorne, enkele planten in grazige berm, 37.32 / Rotterdam, Albert Plesmanweg, al jaren daar verwilderd langs hek, 37.46 / Rotterdam, tussen plaveisel in Dreichorstraat en langs sloot op talud in Zuiderpark, 37.47 (P. & D. de Mey) / Oosterhout, boswachterij Dorst, verwilderd in bosrand, 44.55 / Tilburg, in bosrand verwilderd, 50.16 / Bij Castelre, in bosrand door tuinafval, 50.43 (opg. P. van Ruth).

Geranium lucidum (Glanzige ooievaarsbek): Winsum, aan rand van parkeerplaats, 7.23 (opg. W.J. Stouthamer) / Maasvlakte, op talud aan zuidoever van Hartelkanaal, 37.31 (R.W.G. Andeweg) / Oostvoorne, 37.32 (N. van der Meijden-Werker) / IJsselstein-Noord, in steeg in nieuwbouwwijk, 38.17 (opg. W. Vuik) / Reuver, zes planten onder hekwerk bij begraafplaats, 58.25 (opg. G. Peeters / Uit de flora van Limburg 45⁸) / Maastricht, onder schutting nabij het spoor, 61.28 (opg. G. Verschoor / Uit de flora van Limburg 45⁸).

Geranium macrorrhizum (Rotsooievaarsbek): Middelburg, nabij Goese Korenmarkt, op deze plek niet, maar elders in de stad wel aangeplant, 48.23 (opg. P. & D. de Mey).

Geranium pratense (Beemdooievaarsbek): Hedel, 45.22 (R. Beringen).

Geranium purpureum (Klein robertskruid): Utrecht, 31.47 (opg. D. van der Est) / Rotterdam, op diverse plekken, onder andere Theemsweg, Hoogvliet, 37.44, 37.45 en 37.46 (opg. P. & D. de Mey) / Midden-Limburg, Echt, in drie kilometerhokken, steeds nabij spoorbaan, hetzij op talud hetzij in ballastbed, 60.13 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Geranium rotundifolium (Ronde ooievaarsbek): Wormer, op zonnige plekken (zonzijde straat), op trottoir en in tuinen woekierend, vele tientallen, 19.54 (opg. A.H.H. Denters) / Santpoort, aan gazonranden, 25.21 (opg. J.M. de Graaf) / Rotterdam, Groene Kruisweg, op steentalud van metro, 37.47 (P. & D. de Mey) Rhenen, westrand van Grebbeberg, op droge zandige plek van voormalig industrieterrein, ongeveer twintig planten, 39.26 (D. Prins) / Midden-Limburg, Echt, op overgang van braakliggende akker naar houtsingel, een forse populatie die in twee uurhokken valt, 60.12 en 60.13 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Geranium sanguineum (Bloedooievaarsbek): Ooy, nieuw industrieterrein, op braakliggende kleigrond (voormalig grasland), 40.43 (opg. M. Feenstra).

Geum macrophyllum (Groot nagelkruid): Groningen, stadspark, 7.43 (J.E. Dijkhuis) / Bij Dronten, Wisentbos, 20.58 (opg. L. Versnel) / Ten westen van Blaricum, 26.51 (opg. W. Vuik) / Bennekom, in berm van weg door bos, 39.18 (opg. R. Beringen) / Ubbergen, bronnenbos de Refter, langs onverhard paadje, 40.53 / Horst, Kasteelsche Bosschen, rond zwemplas, langs onverharde paden in droog loofbos, 52.35 (opg. M. Feenstra) / Ten westen van Putte, langs fietspad in bos, honderden planten in padrand, 55.16 (A.H.H. Denters) / Maastricht, op na woningafbraak braakliggend terrein, herkomst vermoedelijk uit tuin, 61.28 (opg. M. Feenstra).

Gnaphalium luteo-album (Bleekgele droogbloem): Drachten-Centrum, rand van parkeerplaats, 11.25 (opg. F.H. Rudolphy) / Winschoten, in hoek van straatgoot, 13.12 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) / Gem. Heerenveen, Katlijker Schar, op enkele jaren geleden afgeplagd grasland grenzend aan heideterrein, grote vindplaats van ca. vijftig vierkante meter, 16.14 (opg. F.H. Rudolphy) / Flevoland, De Burchtkamp, 26.15 (opg. B. Smit) / Nunspeet, vele planten op vluchtheuvel bij kruising, 27.41 (opg. E. de Boer).

Goodyera repens (Dennenorchis): Norg, Molenduinen, in naaldbos op voormalig stuifzand, 12.22 (opg. H. Dekker).

Grindelia cf. *squarrosa* (Pursh) Dunal (Asteraceae): bij Maasmechelen, 59.58 (J.L.J. Egelmeers). Dit geslacht, dat voornamelijk voorkomt in Noord- en Zuid-Amerika telt ca. 50 taxa. Deze composiet is erg kleverig, vooral tussen de omwindselbladen.

Gymnocarpium dryopteris (Gebogen driehoeksvaren): Overveen, Koningshof, een prachtige groeiplek langs voetpad in binnenduinbos, 25.33 (opg. A.H.H. Denters) / Zuidoost van Biddinghuizen, Bremerberg, 26.28 (opg. L. Versnel).

Gypsophila muralis (Gipskruid): Midden-Limburg, Merum opgespoten terrein, ca. 50 m van Maasplas, in totaal achttien pollen op volkomen natuurlijk lijkende groeiplaats, 58.53 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Helianthemum nummularium (Geel zonneroosje): Sprang-Capelle, Halve Zolenpad (voormalige goederenspoorlijn), in schraal grasland, 44.36 (A. Wagemakers & P. van Ruth).

Helianthus cucumerifolius Torr. & A.Gray: Beverwijk, omgeving Munnikenweg, braakliggende terreintjes, 19.52 (J. Akkerman).

Helianthus tuberosus (Aardpeer): Zuid-Limburg, bij Bemelen, 62.21 (opg. J.L.J. Egelmeers).

Helleborus lividus Aiton subsp. *corsicus* (Willd.) Tutin: Haarlem, Leidse Buurt, in smalle tuinsteeg, een twintigtal niet bloeiende planten, 25.31 (M. Feenstra).

Helleborus viridis (Wrangwortel): Rijs, in bosje langs N359, 15.25 (opg. M. Feenstra).

Hieracium amplexicaule (Stengelomvattend havikskruid): Nijmegen, wijk Wolfskuil, ongeveer honderd planten tussen stoeptegels en langs muurtje, 40.52 (opg. M. Feenstra).

Hieracium caespitosum (Weidehavikskruid): Nedereindse plassen bij Utrecht, in brede grasberm langs fietspad om de plas, vele tientallen bloeistengels, 38.17 (opg. K. Reinink).

Hieracium × *flagellare* (*H. cespitosum* × *pilosella*): Tweekelo, een groeiplaats van zes vierkante meter in grazige berm, 34.17 (P.F. Stolwijk).

Hieracium lactucella (Spits havikskruid): Milsbeek, een flinke pol met verscheidene bloeistengels en uitlopers op een mierenhoop, 46.23 (opg. I. Niemijer / Uit de flora van Limburg 45⁸) / Tussen Schimmert en Nuth, ca. 20 planten, 62.12 (opg. J.W. Koelink).

Hieracium praealtum (Grijs havikskruid): Meinweg, plateau, vier planten in nabegraasd hooiland, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Hieracium umbellatum (Schermhavikskruid): Schiedam, West-Frankelandse-dijk, enkele planten in berm langs fietspad, 37.36 (P. & D. de Mey).

Hierochloe odorata (Veenreukgras): Ten oosten van Werkhoven, 39.12 (opg. J. Pellicaan).

Himantoglossum hircinum (Bokkenorchis): Bij Hoofdplaat, 48.53 / IJzendijke, spontaan in tuin, 54.13 (opg. A. de Zwart).

Hirschfeldia incana (Grijze mosterd): Oostvoorne, vele exemplaren in drie kilometerhokken ten noorden van het Oostvoornse Meer, 37.31 (opg. P. & D. de Mey).

Holosteum umbellatum (Heelbeen): Ottersum, een twintigtal planten op zandige begraafplaats, 46.34 / In Afferden, enkele planten op begraafplaats en langs een heg tussen tuin en parkeerplaats, 46.44 (opg. R. Huynen / Uit de flora van Limburg 45⁸).

Huperzia selago (Dennenwolfsklauw): Heerenveen, op zandig talud van gracht, 11.53 (opg. H. Waltje) / Het Lierderbos, 33.43 (J. Heikens).

Hydrocotyle ranunculoides (Grote waternavel): Hoogkerk, in sloot, 7.43 (opg. J.E. Dijkhuis) / Zuid-Limburg, Sint Pietersberg, in poel op löss op plateau, 61.28 (G. Verschoor & L. Wortel).

Hyoscyamus niger (Bilzekruid): Blauwe Kamer tussen Rhenen en Wageningen, op vrij steile, kleiige oever van Nederrijn, 39.36 (opg. D. Prins).

Hypericum canadense (Canadees hertshooi): Twente, ten noorden van Almelo, Bruinehaar, vele honderden planten op flauw glooiende oever van recreatieplas (voormalige zandafgraving), 28.15 (H.C. Eggelte).

Hypericum elodes (Moerashertshooi): Twijzel, twee matten aan dobbe; sinds enige decennia niet meer aan dobben in boerenland gevonden, 6.45 (E.J. Weeda).

Hypericum maculatum subsp. *maculatum* (Gevlekt hertshooi): Holsetterbos, 62.44 (R. Haveman & E.J. Weeda).

Hypericum montanum (Berghertshooi): Bij 't Harde, nabij pand Defensie, in bloembak, 27.33 (opg. N. Jeurink).

Hypericum × *desetangii* (*H. maculatum* × *perforatum*): Midden-Limburg, Meinweg, in open bos midden op plateau, ook in schraal grasland grenzend aan houtwal in aangrenzend km-hok, 58.46 en 58.47 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Hyssopus officinalis (Hyssop): Ubbergen, voormalige kloosterschool De Refter, in voeg van oude bakstenen trap, 40.53 (opg. M. Feenstra). Vermoedelijk afkomstig uit de oude kruidentuin.

Illecebrum verticillatum (Grondster): Tussen Wijnjewoude en Bakkeveen, 11.37 (opg. H. Waltje).

Impatiens balfourii (Tweekleurig springzaad): Nijmegen, langs tuinmuur en tussen trottoirtegels, noord-expositie, 40.52 (opg. M. Feenstra).

Impatiens capensis (Oranje springzaad): Rotterdam, Lindesingel, 37.27 (R.J.W. van de Haterd) / Streefkerk, 38.43 (opg. R. Beringen).

Impatiens parviflora (Klein springzaad): Oostburg, in plantsoen onder struweel/bomen, 54.11 (opg. A. de Zwart).

Inula conyzae (Donderkruid): Midden-Limburg, zuidwestzijde Linnerheide, twee forse planten langs verruigd pad tussen maïsakker en een enkele jaren oude bos/hout-singel, 58.54 / Midden-Limburg, Meinweg, in drie kilometerhokken, op het plateau, op half open terrein van voormalige mijn Beatrix; tevens op steenstort in loofbos en ca. 50 planten op kapvlakte, 58.56 (ook in uurhok 58.46) (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Inula crithmoides L. (Zeealant): Griend, 5.42 (opg. A.S. Kers). De tweede vondst in Nederland, ook hier op een natuurlijke standplaats op zandig, grindig substraat. / Goeree, Kwade Hoek, één pol op zandige kwelder, 36.58 (R. van der Meijden / B. van Tooren). De eigenlijke vindsters van deze plant zijn R. Ketelaar, R. Douwes, M. van Zuijlen & E. Coppenaar.⁶

Ipeion uniflorum (Ldl.) Raf. (Liliaceae): Heemstede, in grazige berm en talud van grachttoever van Huis te Manpad, 25.41 (M. Feenstra).

Isolepis setacea (Borstelbies): Larserbos, aan rand van plas, 26.26 (opg. E. de Boer) / Ten noorden van Sluis, 53.18 (opg. A. de Zwart).

Juglans regia (Okkernoot): Erlecom, 40.54 (opg. R. Beringen).

Juncus canadensis (Canadese rus): Reuselse Moeren, in twee percelen in deelgebied Torenbroek, 56.28 en 56.18 (P. van den Munckhof & R. Bekker) / *Gemeente Bladel, in drietal vennen in bosgebied Kroonvensche Heide, 57.11 (P. van den Munckhof). Uitbreiding van de soort met nieuwe groeiplaatsen in uurhokken waar ze al wel bekend was. Het opmerkelijke aan de exemplaren van de laatstgenoemde vindplaats is dat de stengel onder de bloeiwijze niet gekamerd is.

Juncus ensifolius (Zwaardrus): Culemborg, Rijksstraatweg, in opnieuw ingericht terrein, 39.21 (opg. W. Vuik) / Schinveld, in natuurontwikkelingsgebied langs Rode Beek, 60.44 (J.L.J. Egelmeers).

**Juncus foliosus* (Gestreepte greppelrus): Bij Vries, op slootbodem met kwel-indicatie, 12.23 (H. Vrieling & R. van der Schaar). De vijfde vondst van deze soort in Nederland.¹⁵

Kickxia elatine (Spiesleeuwenbek): Lent, achttal exemplaren in graanakker bij Waaldijk, 40.52 (opg. A.H.H. Denters) / Midden-Limburg, Roermond, een grote pol aan rand van maïsakker dicht bij De Roer, 58.54 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Kickxia spuria (Eironde leeuwenbek): Lent, tientallen planten in graanakker bij Waaldijk, 40.52 (opg. A.H.H. Denters).

Knautia arvensis (Beemdkroon): Heerenveen, 11.52 (opg. H. Waltje) / Flevoland, Wisentbos en Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel) / Arnhem, tien planten langs Oude Huissense Dijk, 40.23 (opg. A.H.H. Denters).

Koeleria macrantha (Smal fakkelgras): Eindhoven, in berm nabij perkje, 51.44 (opg. J. Spronk).

Laburnum anagyroides (Goudenregen): Meinweg, ongeveer tien planten aan rand van bospad tegen Duitse grens, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Lactuca virosa (Gifsla): Teteringen, in droge sloot in woonwijk, enkele planten waren ca. 2 m hoog, 44.54 / Tilburg, in berm tussen fietspad en bos, 50.16 (opg. P. van Ruth) / Maastricht, op industrieterrein, 61.28 (J.L.J. Egelmeers).

Lagarosiphon major (Ridley) Moss (Verspreidbladige waterpest; Hydrocharitaceae): Tilburg, Reeshof, in singel, 50.16 / Sint-Oedenrode, in vijver bij Martinuskerk, 51.15 (opg. J.H.P. Bruinsma).⁵

Lamium confertum (Brede dovenetel): Leiden, Bos van Bosman, vier planten op open strook in dicht parkbos, 30.27 (K. Groen).

Lamium hybridum (Ingesneden dovenetel): Midden-Limburg, Meinweg, in hooiland, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

**Landoltia punctata* (Smal kroos): Amstelveen, in sloot op het terrein van een waterplantenkweker, 25.54 (J. van Valkenburg & W. Zijlstra). Alweer een nieuwe kroossoort die als onkruid via de waterplantenhandel uit Noord-Amerika is meegenomen.¹⁶

Lavatera cretica L. (Malvaceae): Utrecht, drie planten tussen plaveisel naast woonflat, 31.58 (A.I. Reijerse).

Lavatera thuringiaca L.: Zutphen, spooreplacement, op ruderaal terrein, één plant, 33.57 (K. Reinink).

Leersia oryzoides (Rijstgras): In twee kilometerhokken: IJsselstein, Groenedijk, op slootkant en in wegsloot langs tuinderij; Lopikerkapel, langs Enge IJssel, 38.17 / ZHL-reservaat Polder Achthoven, 38.36 (opg. Th.B.M. Kerkhof) / Erlecom, 40.54 / Bij Elen ten zuiden van Maaseik, Koeweide, 60.21 (opg. R. Beringen).

Legousia speculum-veneris (Groot spiegelklokje): Oosterhout, bij A27, in geluidswal vooral eenjarige onkruiden, 44.45 (opg. P. van Ruth). Waarschijnlijk ingezaaid.

Lemna aequinoctialis Welw.: Son, in tuincentrum, als onkruid tussen te verkopen waterplanten, 51.25 (J.H.P. Bruinsma). Van oorsprong een wijd verspreide soort in de warme delen van de aarde; door (onvoorziene) introductie heeft de soort zich ook in de gematigde streken kunnen vestigen.¹⁷

Lemna turionifera (Knopkroos): Hoogezand, in sloot aan noordzijde van het Winschoterdiep, 7.55 (J.E. Dijkhuis) / Landelijk gebied ten westen van Neerijnen, in voedselrijke sloot, 39.52 (opg. W. Vuik) / Terheijden, Binnenpolder, in voedselrijke sloten, 44.43 (J.H.P. Bruinsma).

Leonurus cardiaca (Hartgespan): Tussen Naarden en Huizen, 26.51 (opg. W. Vuik).

Lepidium graminifolium (Graskers): Haventje van Tholen, 49.23 (R. de Zwart).

Lepidium heterophyllum (Rozetkruidkers): Eindhoven, in grasland, 51.43 (R. Haveman).

Lepidium latifolium (Peperkers): Dongen, industrieterrein Tichelrijs, op ruderaal plek met eenjarige soorten, 44.55 (P. van Ruth).

Lepidium virginicum (Amerikaanse kruidkers): Ten zuiden van Nispen, in wegberm (naar spoorovergang) tussen maïsackers, 49.37 (opg. E. van Geldermalsen).

Leucanthemum paludosum (Kleine margriet): Doorn, op parkeerterrein, 39.13 (opg. J.R. Marquart).

Leucjum aestivum (Zomerklokje): Rockanje, meer dan honderd grote pollen aan rand van duinpoeltje, 37.41 (R. van der Meijden).

Limonium vulgare (Lamsoor): Ten noorden van Wassenaarse Slag, 30.25 (opg. K. van Zoest).

Linaria dalmatica (L.) Mill.: Amsterdam-Centrum en Amsterdam-Westerdoks-eiland, respectievelijk vier planten op trottoir tussen tegels en ca. 10 planten aan

rand van braakliggend terreintje, waarschijnlijk reeds jaren aanwezig, 25.35 (opg. W. Vuik, C. de Rijk en A.H.H. Denters).

Linaria purpurea (Walstroleeuwenbek): West-Terschelling, twee kilometerhokken: in zandige wegberm aan duinrand tegenover bebouwing en op een ruderaal terrein in de 'stad' op zand/grondhoop 5.11 (opg. M. Feenstra) / Beverwijk, op braakliggende terreintjes, 19.52 (J. Akkerman) / Flevoland, Swifterbant, 20.47 (opg. L. Versnel).

Linum catharticum (Geelhartje): Ten oosten van Haamstede, 42.35 (opg. PWG Schouwen-Duiveland).

Lithospermum arvense (Ruw pazelzaad): Waspik, steil talud bij viaduct, 44.35 (P. van Ruth).

Littorella uniflora (Oeverkruid): Ede, oeverzone Plas van Gent, in twee kilometerhokken, 32.58 (opg. R. Beringen).

Ludwigia grandiflora (Waterteunisbloem): Alphen a/d Rijn, bij Archeon, 31.41 (opg. J.R. Marquart) / Waddinxveen, in diverse sloten in het Gouwebos, 31.51 (A.M. van der Ark & R. Okkes) / Scherpenzeel, valleikanaal, 32.55 (opg. J. Pellicaan).

Ludwigia palustris (Waterlepeltje): Logtse Banen langs de Beerze (ontwikkelingsgebied/overstromingsvlakte), aan rand van eutrofe poel, 51.22 (J. Runhaar & P. Voorn).

**Ludwigia peploides* (Kunth) Raven: (Kleine waterteunisbloem): Lelystad, in gracht in wijk Horst, 20.55 (B. Smit) / Utrecht, Tanimarkade, waarschijnlijk uitgezet in natuurvriendelijke oever, 31.47 (P. Heuts) / De Biesbosch, 44.14 (A. van Proosdij / J. van Valkenburg). De twee eerstgenoemde vondsten werden aanvankelijk als *Ludwigia grandiflora* gedetermineerd. Inmiddels is er beter zicht op bruikbare kenmerken, waarover ter zijner tijd in een aparte publicatie bericht zal worden.

Luzula sylvatica (Grote veldbies): Bussumerheide, 32.11 (opg. W. Vuik) / Hoevelaken, 32.34 (opg. J. Pellicaan).

Lycopodiella inundata (Moeraswolfsklauw): Heerenveen, in twee kilometerhokken, 11.53 (opg. H. Waltje) / Hoevelaken, 32.34 (opg. J. Pellicaan) / Bosgebied De Leyen, aan oever van recent afgeplagde poel, 32.41 (opg. F. Brekelmans) / Ten westen van Leusden, 32.44 (opg. J. Pellicaan) / Ede, Plas van Gent, in vochtige heide met opslag rondom plas, 32.58 (R. Beringen) / Bij Renesse, De Vroongronden, in twee kilometerhokken, 42.25 (opg. W. van Wijngaarden) / Schouwen, Zeepeduinen, 42.34 (opg. H. de Bruin) / Zuiddorpe, 54.46 (opg. L. Calle). Deze soort is nooit eerder aangetroffen in Zeeland.

Lycopodium clavatum (Grote wolfsklauw): Gemeente Zutphen, Warnsveld, op talud van kikkerpoel, 33.37 (K. Reinink).

Lysimachia thyrsoiflora (Moeraswederik): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel) / Ede, project Vlinderdas, aan oever van waterloop in afgegraven gebied, 32.58 (opg. R. Beringen).

Malva alcea (Vijfdelig kaasjeskruid): Rotterdam, Heyplaat, in de berm langs fietspad, 37.46 (opg. P. & D. de Mey).

Malva parviflora (Kleinbloemig kaasjeskruid): Princepeel, één plant in lieleveld, 46.41 / Wellsch Meer, één plant in lieleveld, 52.16 (opg. A.I. Reijerse & T. Verrijdt).

Malva verticillata (Dessertbladen): Bennekom, langs rand van maïsakker, 39.18 (J. Runhaar).

Malvastrum coromandelianum (L.) Garcke (Malvaceae): Bij Overloon, Vierlingbeekseweg, in lievald met onder andere Fluweelblad, Rond kaasjeskruid en Vijfdelig- en Klein kaasjeskruid, 52.13 (T. Verrijdt & A.I. Reijerse).

Marsilea quadrifolia (Klaverbladvaren): Natuurbouw langs de Boddenbroekerloop, op open, zandige, zwak hellende oevers, 52.25 (A.I. Reijerse & T. Verrijdt).

Matteuccia struthiopteris (Struisvaren): Oosterhout / Oosterheide, verwilderd op ruderaal plek, 44.54 (opg. P. van Ruth).

Medicago minima (Kleine rupsklaver): Zutphen, verscheidene vierkante meters op scheepswerfsterrein, 33.36 (K. Reinink).

Medicago polymorpha (Ruige rupsklaver): Sprang-Capelle, op ruderaal terrein, 44.47 (opg. C.J.A. Colijn).

Melica uniflora (Eenbloemig parelgras): Eindhoven, Stratum, op stoep, 51.45 (opg. J. Spronk).

Melissa officinalis (Citroenmelisse): Midden-Limburg, Vlodrop, twee pollen op ruderaal terrein grenzend aan bos, 58.55 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Mentha pulegium (Polei): Utrecht, Park De Watertoren, 31.48 (opg. W. Vuik). Ingezaaid!

Mentha suaveolens (Witte munt): Heerenveen, 11.53 (opg. H. Waltje) / Bij Krabbendijke, 49.42 (opg. A. de Zwart).

Menyanthes trifoliata (Waterdrieblad): Drachten, 11.25 (opg. H. Waltje).

Mimulus guttatus (Gele maskerbloem): Bloemkampen, in vochtig grasland, 26.38 (opg. J. Pellicaan).

Misopates orontium (Akkerleeuwenbek): Bij Vianen, 38.17 (opg. Th.B.M. Kerkhof).

Monotropa hypopitys (Stofzaad): In bos bij Lauwersoog, meer dan honderdvijftig bloeistengels in brede strook tussen pad en sloot, 2.57 (opg. W.J. Stouthamer / M. Hunneman).

Montia minor (Klein bronkruid): Wallen Aardenburg, Smedekensbrugge, op kaal getrapt kantje op dijkje in weiland, 54.21 (opg. A. de Zwart). Derde vondst in Zeeuws-Vlaanderen.

Muscari comosum (Kuifhyacint): Ouddorp, Westhoofdvallei, aan noordhelling in een duinvallei, 36.56 (opg. K. & C. Tanis).

Mycelis muralis (Muursla): Meinweg, plateau, in een viertal kilometerhokken, onder andere in een vrij open loofbos op de voormalige (vlakke) steenberg van de mijn Beatrix (bijzonder talrijk); in beukenbos in omgeving van St. Ludwig en aan rand van bospaden tegen de Duitse grens, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Myosotis stricta (Stijf vergeet-mij-nietje): Hoogezand, langs Winschoterdiep in zandige berm, 7.56 (J.E. Dijkhuis) / Hoge Veluwe, in schrale wegberm, 33.42 / Hoge Veluwe, op droge zandige plaats, 33.52 (H. de Hoop).

Myosotis sylvatica (Bosvergeet-mij-nietje): Bij Harmelen, 31.46 (opg. R. Glas) / Laakse strand, 32.14 (opg. R. Beringen).

Myosurus minimus (Muisenstaart): Nieuwegein, Bossenwaard, op braakliggende maïsakker op zware zavel in uiterwaard van de Lek, 38.17 (opg. Th.B.M. Kerkhof) / *Natuurgebied Het Oude Land van Strijen, de eerste vondst in twee kilometerhokken in de Hoekse Waard, 43.28 (E. Dolman & L. Steenbeek).

Myriophyllum aquaticum (Parelvederkruid): Geervliet, in dorpsvijver achter de molen, op meerdere plaatsen boven het water uitstekend, 37.44 / Barendrecht, twee plekken in brede sloot langs fietspad, 37.48 (opg. P. & D. de Mey) / Wageningen, in ongeveer twee jaar geleden gegraven vijver, 39.27 (H. Kloen) / Zuid-Beijerland, in sloot bij begraafplaats, 43.15 (opg. T. van Belle).

Myriophyllum heterophyllum (Ongelijkbladig verderkruid): *Assen (Peelo), 12.43 (W.J. van der Slikke) / *Tilburg, Reeshof, in woonwijk, 50.16 (B. Horvers) / Venlo-Noord, Mariëndal, eveneens in de Rijnbeek in een stadspark, 52.57 (opg. J.H.P. Bruinsma) / Orvelte, Oranjekanaal, 17.25 (opg. J. van Valkenburg, R. Pot & T. Rotteveel).

Myriophyllum verticillatum (Kransvederkruid): Groningen, Hoogkerk, in greppel naast pad, 7.43 (J.P. Bulk).

Myrrhis odorata (Roomse kervel): Utrecht, Leidsche Rijn, tegen vervallen schuur op voormalig kassencomplex, 31.47 (opg. W. Vuik) / Bergharen, bij werkschuur op ruderaal stukje, 39.47 (D. Prins).

Najas marina (Groot nimfkruid): Lithse Ham, aangespoelde losse exemplaren in plas die in open verbinding staat met de Maas, 45.14 (R. Beringen). Deze soort was in de periode 1950–1980 ook in dat uurhok waargenomen.

Nardus stricta (Borstelgras): Midden-Limburg, Boukoul, aan rand van zandpaden, 58.45 (opg. J.H.J. Klinckenberg). Deze soort was voor 1950 ook bekend uit dit uurhok.

Nasturtium officinale (Witte waterkers): Texel, duinen bij De Slufter, 9.14 (opg. W. Vuik) / Ten westen van Lemmer, Lemsterhoek, 15.37 / Vossemeerdijk, 21.41 (opg. R. Beringen) / Midden-Limburg, Boukoul, in sloot, 58.45 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Neottia cordata (Kleine keverorchis): Vlieland, bos nieuwe eendenkooi, meer dan honderd planten, ook vele vegetatief, 4.36 (opg. T.W.J. Gadella).

Nepeta cataria (Wild kattenkruid): Flevoland, Ellerslenk, 27.21 (opg. L. Versnel).

Nepeta racemosa (Blauw kattenkruid): Ten noorden van Biervliet, bij Paulinapolder, 48.54 (opg. A. de Zwart).

Nymphaea alba (Witte waterlelie): Flevoland, Swifterbant, 20.47 (L. Versnel).

Nymphaea alba subsp. *candida* (Noordelijke waterlelie): Zuid-Drenthe, zuid van Nieuw-Balinge, vegetatievormend in hoofdvaart en zijkanaal, 17.54 (E.J. Weeda).

Odontites vernus subsp. *serotinus* (Rode ogentroost): Ten zuiden van Ens, langs Ramsdij bij paal 43, 21.31 (R. Beringen) / Flevoland, De Burchtkamp, 26.15 (B. Smit) / Bij Renesse, 42.25 (opg. W. van Wijngaarden).

Oenanthe crocata (Dodemansvingers): Noordwest-Friesland, Het Bildt, Westhoek, onderaan dijk op zandig vloedmerk op kweldertje, 5.36 (Ph. Sollman). Eerste vondst van de soort in Noord Nederland.

Oenanthe pimpinelloides (Beverneltorkruid): Breda, oever van retentiebekken langs woonboulevard, 50.12 (T. Spruijt, W.J. van der Slikke & P. van der Wiel). Tweede vondst voor Nederland.¹⁸

Oenothera deflexa (Zandteunisbloem): Hoogezand, op braakliggend terrein, 7.55 (J.E. Dijkhuis).

Onoclea sensibilis (Bolletjesvaren): Zuid van Huizen, Huizerhoogt, 26.51 (opg. W. Vuik).

Ophrys apifera (Bijenorchis): Oostelijk van Winterswijk, één exemplaar aan de rand van een pad in voormalige kalkgroeve; de eerste vindplaats in Oost-Nederland

41.27 (opg. G. Willink) / Zuid-Limburg; A2 ter hoogte van Geulle/Beek; ongeveer 150 bloeiende planten op vrij steil talud aan westzijde, 60.51 (opg. G. Peeters).¹⁹

Orchis militaris (Soldaatje): Kerkrade, 62.15 (opg. H. Jussen).

Orchis purpurea (Purperorchis): Tussen Scharendijke en Ellemeet, 42.26 (opg. PWG Schouwen-Duiveland). Deze soort is in Nederland nooit eerder buiten Zuid-Limburg waargenomen.

Oreopteris limbosperma (Stippelvaren): Ede, Plas van Gent, in twee kilometer-hokken in vochtige heide met opslag rondom plas, 32.58 (opg. R. Beringen) / Midden-Limburg, Echt, Haeselaarsbroek, 60.23 (opg. P.J.M. Verbeek).

Origanum vulgare (Wilde marjolein): Bij Heerenveen, 11.52 (opg. H. Waltje) / Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel) / Bij Beusichem, 39.22 (opg. W. Vuik) / Oude-landse Polder, op zandige dijk om plas in uiterwaard, 47.58 (opg. A. de Zwart) / Midden-Limburg, Meinweg, plateau, op overgang van loofbos naar braakliggende percelen, 58.46 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Orobanche hederæ (Klimopbremraap): 's Gravenhage, tussen klimop in paleistu-
in achter Paleis Noordeinde, 30.45 (opg. W.C.H.M. van der Ven) / Rhoon, in kluit
Hedera helix in tuin op Werkersdijk, sinds drie jaar aanwezig, 37.46 (B. van As).

Osmunda regalis (Koningsvaren): Ede, Plas van Gent, in vochtige heide met opslag rondom plas, 32.58 (opg. R. Beringen).

Panicum capillare (Draadgierst): Harmelen, 31.46 (opg. R. Glas).

Panicum dichotomiflorum (Kale gierst): Gulpen, maïsveldranden, in alle maïsvelden van GSM-mast tot aan bosrand, 62.32 (J.L.J. Egelmeers).

Panicum schinzii (Zuid-Afrikaanse gierst): Bij Drachten, op nieuw industrieterrein, in zandige berm, 11.26 / Bij Ureterp, drie pollen op zandgrond in berm van fietspad over viaduct, 11.26 (H. Waltje) / Zwolle, in rand van berm bij Sassenpoort, vrij veel, 21.55 (K. Meijer).

Papaver argemone (Ruige klaproos): Zeist, tussen straattegels, 32.41 (opg. J.M. de Graaf) / Rotterdam, Vondelingenweg, talud langs spoorlijn, meer dan honderd planten op zandige grond, 37.46 (opg. P. & D. de Mey).

Parentucellia viscosa (Kleverige ogentroost): De Scheelhoek, 37.51 (opg. R. Beringen) / Neer, Klein Hanssum, ca. vijftientig planten langs de oever van een grindgat, de eerste vondst langs de Limburgse Maas, 58.34 (opg. G. Peeters / Uit de flora van Limburg 45⁸).

Parietaria judaica (Klein glaskruid): Driebergen, Oude Arnhemse Bovenweg, tegen muur langs weg, 32.52 (opg. J. Pellicaan).

Parietaria officinalis (Groot glaskruid): Groningen, in parkje langs pad achter huizen, mogelijk ontsnapt uit tuinen of relict van de oude Fongerstede, 7.43 (J.P. Bulk). Dit is een van oudsher bekend uurhok, maar enige recente vondst van de soort in Noord-Nederland.

Parnassia palustris (Parnassia): Oost van Apeldoorn, ongeveer honderdvijftig planten tussen opschot van els in Het Woudhuis, 33.14 (opg. H. Cuppen).

Parthenocissus inserta (Valse wingerd): Midden-Limburg, Meinweg, in open bos midden op het plateau, ook in aangrenzend hok, 58.46 en 58.47 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Paspalum dilatatum Poir. (Poaceae): Leiden, enkele planten tussen gekweekte lavendel, 30.37 (W.J.J.O. de Wilde). Eerste vondst voor Nederland.

Pastinaca sativa subsp. *urens* (Brandpastinaak): Amsterdam, Westerparkbuurt, enkele forse planten op spoortalud, 25.34 (opg. A.H.H. Denters) / Rotterdam, Alb. Plesmanlaan, in berm langs spoorlijnheg, in zomerbed van de Maas, meer dan twee meter hoog, 37.46 (opg. M. Feenstra) / Ridderkerk, Oostdijk, in de berm langs de weg op de dijk, ook samen met *P. sativa* subsp. *sativa*, 37.48 en 38.41 (opg. P. & D. de Mey).

Pedicularis palustris (Moeraskartelblad): Tussen Workum en Hindeloopen, 10.54 / Heerenveen, 11.53 (opg. H. Waltje) / Delft, honderden exemplaren in veenmosrietland, 37.16 (R. van der Ham) / Natuurgebied Zwartwater, middenin een vegetatie met Pitrus (*Juncus effusus*) in het vergraven deel; mogelijk aangevoerd met een in Noord-Brabant 'geïnfecteerde' maaimachine (Landgoed Kettingdijk nabij Altweerterheide), 52.57 (opg. R. van Dongen / Uit de flora van Limburg 45⁸).

Persicaria bistorta (Adderwortel): Ubbergen, Kasteellaan, op hellinkje met kwel in brongebied, lijkt natuurlijk, maar verwildering is mogelijk, 40.53 (opg. M. Feenstra).

Persicaria capitata (Kogelduizendknoop): Doorn / Bartineus, inburgerend op talrijke plaatsen tussen plaveisel, grindtegels, etc., 32.52 (opg. J. Pellicaan).

Persicaria wallichii (Afghaanse duizendknoop): Ridderkerk, ten westen van Huys ten Donck, enkele planten in grazige, nogal beschaduwde berm, 38.41 (opg. P. & D. de Mey).

Petasites japonicus (Japans hoefblad): Neerijnen, hier – op ca. honderd meter van de kasteeltuin – zeker ingeburgerd, op slootrand en in boomkwekerij, 39.52 (opg. W. Vuik).

Petrorhagia saxifraga (Kleine mantelanjer): Molenveld, 60.12 (opg. R. Beringen).

Petroselinum segetum (Wilde peterselie): Uiterwaarden Malburgen, Bakenhof, 40.23 (opg. M.A. Zwarts). Dit is de eerste melding van deze soort buiten Zeeuws-Vlaanderen.

Phacelia tanacetifolia (Phacelia): Rotterdam, nabij Vrijenburgerbos, op ruigte achter tramhalte, tientallen planten, 37.47 (opg. P. & D. de Mey).

Phegopteris connectilis (Smalle beukvaren): Ten zuiden van Bladel, Het Goor, op walkant van vergraven beekje, 57.21 (H. Wondergem). Dit is de eerste vondst van deze soort in Noord Brabant.

Physalis alkekengi (Echte lampionplant): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel).

Phyteuma spicatum subsp. *spicatum* (Witte rapunzel): Maarssen, langs voetpad in Veichtpark, op zavel bij beuken, 31.37 (opg. J.A. Wolters-Van Liere & H.J. Wolters). Opmerkelijke vondst in laag Nederland.

Picris echioides (Dubbelkelk): Lelystad, 20.54 (opg. E. de Boer) / Bij Biddinghuizen, 26.18 (opg. L. Versnel) / Rotterdam, ten zuiden van Pernisserpark, op dijkje langs fietspad, 37.46 (opg. P. & D. de Mey).

Pilularia globulifera (Pilvaren): Harksterder Broeklanden, in sloot, 7.45 (opg. W.J. Stouthamer) / Gemeente Heerenveen, Katlijker Schar, in ondiep plasje op zand-leem grond in grasland grenzend aan heideterrein; terrein werd enkele jaren terug afgeplagd, 16.14 (opg. F.H. Rudolphy).

**Pimpinella peregrina* L.: Gemeente Rotterdam, Pernis, ten zuiden van Pernisser Park, honderden planten in grazige, bloemrijke weide, 37.46 / Rotterdam, Westzeedijk,

weinig planten aan voet van grazig talud langs fietspad, 37.37 (P. en D. de Mey) / In bloemrijk grasland op Waaldijk bij Oosterhout, 40.42 (G.M. Dirkse) / Bij Brunssum, in berm van de Heringsbosch te Schinveld, honderden planten, 60.54 (J. Koelink).^{20 21}

Pistia stratiotes (Watersla): Zwijndrecht, in brede sloot, vele exemplaren over enige honderden meters, 38.51 (opg. P. & D. de Mey).

Plantago arenaria (Zandweegbree): Haarlem, Conradweg, enkele exemplaren op ruderaal terrein, 25.32 (opg. J.M. de Graaf) / Bij 't Harde, 27.22 (opg. E. de Boer) / Bij Doorwerth, Kievitsdel, naast verkeerslicht tussen tegels, op zand, 40.21 (opg. P.A. Slim).

Plantago media (Ruige weegbree): Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel).

Platanthera montana (Bergnachtorchis): Voerendaal, op talud langs snelweg, 62.13 / Ten westen van Kerkrade, Dentgenbach, 62.15 / Kerkrade, 62.25 (opg. H. Jussen).

Poa chaixii (Bergbeemdgras): Midden-Limburg, Meinweg, ca. twintig pollen langs laan met Amerikaanse eiken tussen twee hooilanden, 58.56 (J.H.J. Klincenberg).

Polycarpon tetraphyllum (Kransmuur): IJmuiden, Van Wassenaerstraat, tussen plaveisel, 25.11 / Lisse, Rustoord, op parkeerterrein tussen straattegels, 30.18 (opg. J.M. de Graaf).

Polygala serpyllifolia (Liggende vleugeltjesbloem): Ten westen van Leusden, 32.44 (opg. J. Pellicaan).

Polygonatum verticillatum (Kranssalomonszegel): Bij Bergen op Zoom, ruim dertig bloeistengels in berm Zurenhoek, 49.35 (P. van der Wiel).

Polypodium interjectum (Brede eikvaren): Maasvlakte, zuidzijde, in duinen met Helm, 36.38 (N. van der Meijden-Werker) / Bij Beeksche Bergen, 50.28 (opg. N. Jeurink).

Polypodium vulgare (Gewone eikvaren): Ten westen van Lemmer, Lemsterhoek, 15.37 (opg. R. Beringen) / Oostvaardersplassen, 20.53 (opg. B. Smit).

Polypogon monspeliensis (Baardgras): Goeree, oeverzone van Salamanderoute (kreekerstel), op vochtige zandgrond, meer dan vijftig bloeistengels, 42.17 (A.H.J. Freijzen, H. de Lig & S. Snijders).

Polypogon viridis (Kransgras): Groningen, Turfsingel, in stoep tegen voor-gevel van huis, 7.43 (opg. J.P. Bulk) / *West-Friesland, Midwoud, de eerste vondst ten noorden van het Noordzeekanaal, 14.57 (J.C. Diemeer) / Amsterdam, Staatsliedenbuurt, enkele tientallen planten in verscheidene straten, 25.34 / Amsterdam, op diverse plekken, onder andere Nieuwmarkt, De Pijp, Transvaalbuurt en Java-kade, tussen keien en op basaltmuur 25.35 (opg. A.H.H. Denters).

Polystichum aculeatum (Stijve naaldvaren): Amsterdam, een forse plant in voeg van hoge stoep, 25.35 (S. Segal) / Geulhem, negen planten onderaan helling, 62.11 (opg. J. Cortenraad / Uit de flora van Limburg 45⁸).

Polystichum setiferum (Zachte naaldvaren): Texel, reservaat 'De Geul', een forse plant temidden van Mannetjesvarens, 9.43 (J. & E. Reydon). Dit is de eerste vondst van deze soort van de Waddeneilanden.

Potamogeton acutifolius (Spits fonteinkruid): Ten zuiden van Garijp, 11.13 / Wijnjeterper Schar, 11.36 / Heerenveen, 11.53 (opg. H. Waltje) / Veendam, Gilden-

buurt, in watergang, 12.17 (J.E. Dijkhuis) / Bij Wolvega, Lindevallei, in een drietal kilometerhokken, 16.24 (opg. H. Waltje) / Bij Houten, Nieuw Wulven, in slootje in natuurontwikkelingsgebied, 31.58 (opg. P. Lansing).

**Potamogeton gramineus* (Ongelijkbladig fonteinkruid): Natuurontwikkelingsgebied Zuidoevers Zuidlaardermeer, 12.15 (J.E. Dijkhuis, G. Bunnik & B. van der Slikke). De laatste vondst van deze soort uit het gebied dateert van begin 1900.

Potamogeton xintonii (*P. mucronatus* × *crispus*): Loosdrecht, in jachthaven, met *Cabomba caroliniana* en *Hottonia palustris*, 31.27 (A. Aptroot).

Potamogeton mucronatus (Puntig fonteinkruid): Ten oosten van Milsbeek, verscheidene exemplaren in ondiepe beschaduwde sloot, 46.24 (opg. I. van Geloof / Uit de flora van Limburg 45⁸). Deze soort is tot ca. 1980 in slechts één uurhok in Limburg aangetroffen, vóór 1950 in het Maasdal nabij Gennepe.

Potamogeton polygonifolius (Duizendknoopfonteinkruid): Noord van Oldeberkoop, Delleburen, 11.56 (opg. H. Waltje) / Ten noorden van Bemelen, 62.21 (opg. J.L.J. Egelmeers).

Potamogeton praelongus (Langstengelig fonteinkruid): Eelderdiep, 12.13 (J.E. Dijkhuis).

Potentilla anglica (Kruipganzerik): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel). Dit is de eerste vondst voor Flevoland.

Potentilla norvegica (Noorse ganzerik): Groningen, in braakliggend deel van nieuwe wijk 'De Linie', 7.43 (opg. J.P. Bulk) / Midden-Limburg; Echt, Kranenbroek, in hooiland dat een paar jaar geleden onttrokken werd aan agrarische bewerking, 60.13 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Potentilla recta (Rechte ganzerik): Veenendaal, in overhoekje bij bedrijf, 39.16 (opg. J. Pellicaan).

Potentilla supina (Liggende ganzerik): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel) / Hendrik-Ido-Ambacht, 38.51 (opg. K. Groen).

Potentilla tabernaemontani (Voorjaarsganzerik): Bij Eindhoven, Acht, 51.34 (opg. KNNV Eindhoven FWG).

Primula elatior (Slanke sleutelbloem): Flevoland, in twee kilometerhokken, bij het Wisentbos en in Dronten, 20.58 / Bij Biddinghuizen, Ellerslenk, 27.21 (opg. L. Versnel).

Primula veris (Gulden sleutelbloem): Midden-Limburg; Meinweg, in loofbos op steenstort, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Primula vulgaris (Stengelloze sleutelbloem): Veere, meer dan tweeduizend planten in oude boomgaard, massaal verwilderd in gemaaid gazon, 48.14 (opg. B. van As).

Pteris multifida Poir.: Delft, Mijnbouwstraat, één exemplaar in 'bovenlicht' met onder meer Tongvaren, 37.16. (R. van der Ham) / Amstenrade, op muur van een grondkas bij het kasteel, 60.53 (H. Hillegers).²²

Puccinellia distans subsp. *borealis* (Bleek kweldergras): Rottumerplaat, westzijde Noordkwelder, 3.22 (A.S. Kers).

Pulicaria vulgaris (Klein vlooienkruid): Kolham, in natuurontwikkelingsgebied, langs plasje omzoomd door *Juncus effusus*, 7.56 (R. van Diggelen / E.J. Weeda).

Pulmonaria officinalis (Gevlekt longkruid): Bij Dronten, Wisentbos, 20.58 / Bij Biddinghuizen, Bremerberg, 26.28 (opg. L. Versnel) / Harmelen, 31.46 (opg. R. Glas) / Midden-Limburg, Vlodrop, op een tweetal plaatsen aan de rand van een klein loof-

bos tussen weg naar Paarlo, 58.55/ Echt, Kranenbroek, in gemengd bos, één flinke pol, 60.13 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Pulsatilla vulgaris (Wildemanskruid): Utrecht, Arthur van Schendelstr, 31.48 (opg. W. Vuik).

Pyrola minor (Klein wintergroen): Bij Soestduinen, 32.32 (opg. W. Vuik).

Pyrola rotundifolia (Rond wintergroen): Flevoland, Zanderij Burchtkamp, 26.15 (opg. B. Smit) / Plaat van de Vliet, in bos met wilgen en berken, 43.43 / Zoommeer Molenplaat, op open plek tussen Grauwe wilg, 49.24 (opg. R. Beringen) / Tilburg, Dongevallei, op vochtige, tamelijk open grond, 50.16 (opg. P. van Ruth).

Ranunculus flammula (Egelboterbloem): Natuurreservaat Harderbroek, 26.36 (opg. B. Smit) / Prinsessenplaat (SBB-terrein) bij Bergen op Zoom, 49.23 (P. van der Wiel).

Reseda alba (Witte reseda): Kekerdomsche Waard, meer dan vijf planten in ruige vegetatie in uiterwaard, 40.44 (opg. R. Beringen).

Rhinanthus alectorolophus (Harige ratelaar): Uiterwaarden Malburgen, Bakenhof, 40.23 (opg. M.A. Zwarts) / Colebrandersbos, 40.44 (opg. R. Beringen).

Rhinanthus minor (Kleine ratelaar): Bij Huizen, Stichtse Brug, 26.52 (opg. W. Vuik) / Bij Speuld, 26.58 (opg. E. de Boer) / Wilpse klei, 33.16 (opg. R. Beringen) / Quackgors, in twee kilometerhokken, 37.52 (opg. K. Groen / opg. R. Beringen) / Bij Klundert, ten oosten van Tonnekreek, 43.37 (opg. A.-J. Rossenaar) / Bij Eindhoven, 51.34 (opg. J. Spronk).

Rhynchospora alba (Witte snavelbies): Midden-Limburg, Meinweg, bij ven en op plagplekken aan de voet van bovenste terras, 58.46 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Rhynchospora fusca (Bruine snavelbies): Ten zuiden van Hilversum, in twee kilometerhokken, 32.21 (opg. A. van der Heijden) / Midden-Limburg, Meinweg, langs ven en op plagplekken aan de voet van bovenste terras, 58.46 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Ribes sanguineum (Rode ribes): Tilburg, verwilderd, 50.26 / Breda, 50.13 (opg. P. van Ruth).

Rosa pimpinellifolia (Duinroos): Gemeente Rotterdam, langs Hartelkanaal, hoog op het talud op aarden gedeelte van het basalttalud, 37.33 (opg. P. & D. de Mey).

Rosa virginiana (Virginische roos): Rotterdam, Albert Plesmanweg, 37.46 en 37.47 (P. & D. de Mey).

Rumex thyrsiflorus (Geoorde zuring): Tussen Bemelen en Sibbe, Wolfshuis, langs akker, 62.21 (J.L.J. Egelmeers). Opmerkelijke standplaats voor deze voornamelijk fluviaatiele en estuariene soort die ook als groente gekweekt wordt.

Ruta graveolens (Wijnruit): Maastricht, als muurplant op oude, binnenste stadswall, 61.28 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Sagina maritima (Zeevetmuur): Bij Maassluis, 37.34 (opg. K. Groen).

Sagittaria latifolia (Breed pijlkruid): Rotterdam, aan de rand van brede sloot, 37.48 (opg. P. & D. de Mey) / Ten westen van Renkum, vruchtdragende exemplaren in de Kortenburgse Beek, 39.28 (D. Prins) / Tilburg, veel bloemstengels in ondiep water bij sluis van Wilhelminakanaal, 50.17 (opg. P. van Ruth).

Salsola tragus (Zacht loogkruid): Industrieterein Dintelmond, 43.46 (opg. P. van der Wiel).

Salvia pratensis (Veldsalie): Drachten, 11.25 (opg. H. Waltje) / Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel).

Samolus valerandi (Waterpunge): Breda, Hoge Vucht, met onder andere *Veronica scutellata* in uitgelaagd stukje in grasland, 44.53 (opg. P. van Ruth).

Sanguisorba minor subsp. *balearica* (Moespimpernel): Gemeente Rotterdam, ten zuiden van het Pernisserpark, in grazige en bloemrijke weide, 37.46 / Spijkenisse, nabij Schenkel-kruising, in niet geheel gesloten berm, met tientallen exemplaren van Oosterse morgenster, 37.55 (P. & D. de Mey).

Sanguisorba minor subsp. *minor* (Kleine pimpernel): Heerenveen, 11.52 (opg. H. Waltje) / Bij Bussum, 32.11 (opg. W. Vuik) / Midden-Limburg, Echt, aan rand van hooiland met uitzaai van onder andere Vaste Lupine en Margrietten, dus niet spontaan, 60.13 (J.H.J. Klinckenberg).

Saxifraga tridactylites (Kandelaartje): Rotterdam, Albert Plesmanweg, op zandige grond bij spoorlijn, langs fietspad, 37.46 (P. & D. de Mey).

Scabiosa columbaria (Duifkruid): Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel) / 't Harde, 27.22 (opg. E. de Boer).

Schoenoplectus lacustris (Mattenbies): Flevoland, Wisentbos, in twee kilometerhokken in 20.58 (opg. L. Versnel).

Schoenoplectus pungens (Stekende bies): Veluwemeer, Spijkstrand, aan oever van de zogenaamde Voorlanden, 27.21 (L. Versnel).

Schoenoplectus tabernaemontani (Ruwe bies): Bij Vierhouten, Hendrik Mouwenveld, in heide 27.42 (opg. A. Westerweel).

Scirpus sylvaticus (Bosbies): Ketelhaven, 20.38 (opg. R. Beringen) / Hulkesteinse Bos, langs bospad, 26.54 (opg. E. de Boer) / Louisapoldersdijk, 44.22 (opg. R. Beringen).

Scrophularia auriculata (Geoord helmkruid): Gemeente Rotterdam, Pernisserpark, op grazige oever langs vijver, op diverse plekken, 37.46 (P. & D. de Mey).

Scrophularia umbrosa (Gevleugeld helmkruid): Bergum, op vochtig braakterrein in het centrum van het dorp, 6.54 (opg. M. Feenstra).

Securigera varia (Bont kroonkruid): Rotterdam, op verschillende plekken, onder andere Westzeedijk, Heyplaat en Bergambachtstraat, op grazig talud en in bermen, 37.37, 37.46 en 37.48 (opg. P. & D. de Mey) / Midden-Limburg, Melick, op ruderaal plek tussen plas en landbouwpad, onduidelijk of het een spontane groeiplaats betreft. 58.54 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Sedum rupestre (Tripmadam): Rotterdam, tussen basaltstenen van glooiing langs de Noord, 37.38 / Spijkenisse langs het kanaal in twee kilometerhokken ten zuiden van het Hartelkanaal, op noordoever tussen kiezelstenen, 37.45 (opg. P. & D. de Mey) / Bij Knooppunt Leenderheide, langs zandpad, 51.55 (opg. J. Spronk).

Sedum sarmentosum (Driebladvetkruid): Breda, 44.53 (opg. P. van Ruth).

Senecio nemorensis (Schaduwkruiskruid): Bij Huizen, 26.51 (opg. W. Vuik) / Goirle, aan rand van bebouwde kom, onder bomen aan rand van wegberm, 50.27 (P. van Ruth).

Setaria pumila (Geelrode naalbaar): Midden-Limburg, Meinweg, plateau, op ten behoeve van de wilde zwijnen ingezaaide wildakker, terrein strekt zich over twee kilometerhokken uit, 58.46 en 58.56; ook nabij boshotel 'Vlodrop' op parkeerplaats, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Sida cordifolia L. (Malvaceae): Ysselsteyn, in lieldveld (met *S. spinosa* en *S. rhombifolia*), 52.33 (A.I. Reijerse).

Sida rhombifolia L.: Princepeel, twee planten in lieldveld, 46.41 / Nabij Overloon, twee planten in lieldveld, 52.13 en 52.14 / Nabij Wellsche Meer, in lieldveld, een drietal planten, 52.16 (A.I. Reijerse & T. Verrijdt).

Sida spinosa L.: Princepeel, twee planten in lieldveld, 46.41 / Ledeacker, één plant in lieldveld, 46.42 / Westerbeek, één plant in lieldveld, 52.12 / Overloon, in lieldveld, 52.13 / Wellsch Meer, vijf planten in lieldveld 52.16 / Ysselsteyn, respectievelijk een, drie en vijf planten in lieldveld, 52.33 (opgaven en herbariummateriaal door A.I. Reijerse & T. Verrijdt).

Sideritis romana L. (Lamiaceae): Limburg, bij Echt, natuurgebied 'De Doort', in grasland langs beek, 60.22 (H.P. Steenbeek-Duitemeijer). Eerste vondst voor Nederland.

Silaum silaus (Weidekervel): Stobbenwaarden, in laaggelegen hooiland, 27.55 (opg. R. Beringen).

Silene coronaria (Prikneus): Barendrecht, ca. twintig planten op dijktalud bij viaduct, 37.48 (opg. P. & D. de Mey).

Silene flos-cuculi (Echte koekoeksbloem): Flevoland, Wisentbos, 20.58 / Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel) / Natuurreservaat De Burchtkamp, 26.15 (B. Smit).

Silene gallica (Franse silene): *Groningen, braakliggend CiBoGa-terrein, voor het derde achtereenvolgende jaar, 7.43 (K. Raangs) / *Leiden, Merenwijk, tussen stoeptegels van fietspad, 30.27 (H. Duistermaat) / Nieuwegein, tussen straatstenen op parkeerplaats sneltramhalte, 38.17 (opg. W. Vuik).

Silene noctiflora (Nachtkoekoeksbloem): Nabij Genneep, enkele planten in akker-rand langs bosrand, 46.54 opg. (R. Huynen / Uit de flora van Limburg 45⁸). De laatste decennia alleen nog gezien bij Venlo en Wahlwiller. Volgens Blink is er in de periode 1980–1996 slechts één waarneming van deze soort in Zuid-Limburg gemeld.²³

Silybum marianum (Mariadistel): Nieuw-Statenzijl, aan zeedijk Dollard, 8.44 (opg. W.J. Stouthamer & D. Bolt).

Sisymbrium irio (Brede raket): Amsterdam, stadsdeel Oud-Zuid, langs zonnige gevelmuren, stoerprand en in boomspiegel, ongeveer vijftig planten, 25.35 (A.H.H. Denters).

Sisymbrium orientale (Oosterse raket): Beverwijk, in rommelhoekjes, 19.52 (opg. J. Akkerman).

Sisymbrium strictissimum L.: Beverwijk, op braakliggende terreintjes, 19.52 (J. Akkerman).

Sisyrinchium californicum (Ker Gawler) Dryander: Prov. Groningen, bij Zevenhuizen tientallen planten aan slootkant, 11.18 (A. Hoekstra).

Smyrniolum olusatrum (Zwartmoeskervel): Terschelling, Formerum, in berm van zandpad, 1.53 (opg. H. Marinissen).

Solanum carolinense L.: Waaloever bij Erlecom, op breed zandig rivierstrand, op enige afstand van de hoofdstroom, 40.54 (R. Beringen). Bij nadere controle bleek de opgave het uurhok van deze soort in de vorige Lijst (40.53) helaas verkeerd.²⁴ Het ging om dezelfde locatie.

Solanum nigrum (Zwarte en Beklierde nachtschade): Rotterdam, Beumershoek, rechtopstaand, 1.80 m hoog, 37.47 (P. & D. de Mey). Opmerkelijk hoge plant die niet nader tot ondersoort te brengen is.

Solanum nigrum subsp. *schultesii* (Beklierde nachtschade): Hoogeveen, tussen bestrating op bedrijventerrein, 17.52 (J.E. Dijkhuis).

Soleirolia soleirolii (Slaapkamergeluk): De soort verwildert op vele plekken in het stedelijk gebied, onder andere tussen straattegels bij tuinen, in steegjes of winkelstraat, op een begraafplaats en in een kas: Noordwijkerhout, 24.57 / IJmuiden, vrij veel, 25.11 / Nieuw Vennep, 25.51 / Den Haag, 30.44 / Den Haag, Laan van Clingendaal, 30.45 / Voorschoten, een grote groeiplaats, 30.47 / Koudekerk aan de Rijn, vrij veel, 31.31 / Alphen aan de Rijn, 31.32 (opg. J.M. de Graaf) / Utrecht, Leidsche Rijn, ongeveer dertig vierkante meter in oude vervallen kas, 31.47 (W. Vuik) / Amersfoort, 32.34 / Zeist, 32.42 / Dordrecht, 38.52 (opg. J. Pellicaan) / Culemborg, tegen huisgevel, ca. zeven vierkante meter (groeit over grote stenen heen), 39.21 (opg. W. Vuik) / Middelburg, 48.23 (opg. P. & D. de Mey).

Sonchus palustris (Moerasmelkdistel): Ten noorden van Goes, 48.16 (opg. P. van der Wiel).

Sorbaria sorbifolia (Sorbaria): Op houtwal van de Dashorster Grebbelinie, westelijk van Emminkhuizen, 32.55 (W. Vuik).

Sorbus intermedia (Zweedse lijsterbes): Gemeente Rozenburg, tussen basaltstenen van de glooiing langs de Nieuwe Waterweg, 37.34 (P. & D. de Mey) / Midden-Limburg, Meinweg, plateau, in twee kilometerhokken in loofbos op voormalige (vlakke) steenberg van de Staatsmijn Beatrix, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Sorbus ×thuringiaca (*S. aria* × *aucuparia*): Gemeente Rozenburg, tussen basaltstenen van glooiing van de Nieuwe Waterweg, 37.34 (P. & D. de Mey) / Holseter Bos, in bosrandvegetatie met *Rubus* en *Hieracium sabaudum*, 62.44 (R. Haveman).

Sorghum bicolor (Kafferkoren): Rhenen, in plantsoen, 39.26 (D. Prins).

**Sparganium angustifolium* (Drijvende egelskop): Gemeente Heeze-Leende, in ven, 57.15 (P. van den Munckhof & P. Verbeek).

Stachys arvensis (Akkerandoorn): Ede, Hoge Ginkel, aan rand van bietenakker, 32.58 (opg. J. Pellicaan) / Midden-Limburg, Meinweg, plateau, op ruderaal terrein niet ver van wildakkers, terrein strekt zich over twee kilometerhokken uit, 58.46 en 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Staphylea pinnata (Pimpernoot): Brielle, op ruigte op beschutte plaats, verwilderd?, 37.33 (N. van der Meijden-Werker).

Stellaria holostea (Grote muur): Beverwijk, op braakliggende terreintjes, 19.52 (J. Akkerman).

Stellaria pallida (Duinvogelmuur): Groningen, in twee kilometerhokken, bij Bedumerweg en nabij station, tussen bestrating langs gevels, 7.43 / Veendam, in boomspiegel, 12.17 (J.E. Dijkhuis) / Oud-Loosdrecht, Oud-Loosdrechtse Dijk, tegen zuidgevel, 31.27 (opg. J.H.P. Bruinsma) / Rotterdam, Eemhavenweg, in zandige nogal open berm, 37.46 (P. & D. de Mey).

Stratiotes aloides (Krabbenscheer): Spijkenisse, ten zuiden van de N218, verscheidene exemplaren in brede sloot met onder andere *Hydrocotyle ranunculoides*, 37.45 en 37.55 (opg. P. & D. de Mey).

Suaeda maritima (Klein schorrenkruid): Ten noorden van Oldeberkoop, Delleburen, 11.56 (opg. H. Waltje). Opmerkelijke vondst van deze kustplant in het binnenland.

Succisa pratensis (Blauwe knoop): Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel) / Midden-Limburg, Meinweg, veertig rozetten in schraal, vochtig hooiland, 58.56 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Sutera cordata (Tapijtbloem): Den Haag, een kleine groeiplaats tussen straatstenen, 30.45 (opg. J.M. de Graaf).

Symphytum asperum (Ruwe smeewortel): Voorne, duinstruweel langs Kreekpad, 37.41 (N. van der Meijden-Werker).

Symphytum ×uplandicum Nyman (*S. asperum* × *officinale*): Bussum, enkele krachtige planten in schaduwrijk, opslagbosje aan de randweg, 32.11 (W. Vuik).

Tellima grandiflora (Franjekelk): Ten zuiden van Huizen, 26.51 (opg. W. Vuik).

Tephrosia palustris (Moerasandijvie): Het Bildt, Zwarte Haan, op vloedmerk van kweldertje aan voet van zeedijk, 5.27 (opg. Ph. Sollman) / Groningen, op braakliggend, zandig terrein van voormalige veilinghallen, 7.43 (opg. A. Dijkstra)

Thlaspi caerulescens (Zinkboerenkers): Rotterdam, bovenop grazig dijktaalud, vele planten boven op dijktaalud, ook lager op basaltstenen, 37.44 (P. & D. de Mey). Een uitbreiding van de klassieke groeiplaats in het uurhok 37.34.

Thymus pulegioides (Grote tijm): Groningen, zuidoostkant van viaduct, op grazig taalud met klinkers, 7.43 (opg. A. Dijkstra).

Torilis arvensis (Akkerdoornzaad): Arnhem, op momenteel braakliggend zandig terrein grenzend aan station Arnhem, 40.23 (vinder onbekend).

Trachelium caeruleum (Halsbloem): Amsterdam, stadseel Oud-West, op grachtmuur, 25.34 / Amsterdam-Centrum, grachtmuur, in aantal toenemend (twee planten in 2003, elf in 2005), 25.35 / Amsterdam-Zuid, ongeveer vijftien planten langs zonnige grachtmuur, 25.44 (opg. A.H.H. Denters).

Tradescantia virginiana (Eendagsbloem): Oostvoorne, Zwartelaantje, enkele planten in beschaduwde berm, 37.32 / Rotterdam, op de Heemraadsingel en de Jufferkade, tussen plaveisel, 37.37 (opg. P. & D. de Mey) / Dongen, in twee kilometerhokken in 44.55 / Breda, 50.13 (opg. P. van Ruth).

Tragopogon dubius (Bleke morgenster): Maarssen, ongeveer twintig planten in berm van fietspad bij Zuilse Ring (N230) vlakbij brug over de Vecht, 31.37 (W. Vuik).

Tragopogon porrifolius (Paarse morgenster): Sexbierum, in oude ruderaal tuinen, beschaduwde, 5.45 (opg. Ph. Sollman).

Tragopogon pratensis subsp. *orientalis* (Oosterse morgenster): Dronten, 20.58 (opg. L. Versnel) / Rotterdam, Westzeedijk, in grazige berm langs fietspad, 37.37 (opg. P. & D. de Mey).

Tragopogon × mirabilis (*T. porrifolius* × *pratensis*): IJsseldijk, aan oostzijde ten noorden van Veessen ter hoogte van de Vorchterwaarden, in op de schop genomen en nadien ingezaaide bermen, 27.35 (E. de Boer).

Tragus racemosus (L.) All. (Poaceae): Hendrik-Ido-Ambacht, vele planten in alle stadia van ontwikkeling tussen plaveisel, 38.51 (P. & D. de Mey; Fig. 1). Deze tropische en subtropische kosmopoliet bleef in Nederland beperkt tot Tilburg (wolwasserij), Amsterdam (aangevoerde grond), Beverwijk (vuilstortplaats) en Ifteren (grindgat aan de Maas). Recent is de vondst van Herkenbosch-station in hok 58.55.^{24,25}

Trichophorum cespitosum subsp. *germanicum* (Veenbies): Zuidoostzijde Beuven en het nabijgelegen Grafven, 51.57 (opg. KNNV Eindhoven FWG) / Midden-Limburg,

Meinweg, een tiental flinke pollen op plagplek op vochtige heide aan de voet van bovenste terras, 58.46 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Trifolium medium (Bochtige klaver): Flevoland, Wisentbos, 20.58 / Bij Biddinghuizen, Ellerslenk, 27.21 (opg. L. Versnel) / Midden-Limburg, Sint Odiliënberg, Landgoed Hoosden, in natuurontwikkelingsterrein (nat hooiland in broekbos), 58.54 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Trifolium resupinatum (Perzische klaver): Ten zuiden van Rottevalle, waarschijnlijk ingezaaid op zand van geluidswal, 11.15 (H. Waltje) / Midden-Limburg, Asseltse Plassen, op zandige oever van Maasplas, 58.44 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Trifolium subterraneum (Onderaardse klaver): Tilburg, industrieterrein Vossenbergh, op taluds van waterschapsleiding, 50.17 (P. van Ruth).

Trisetum flavescens (Goudhaver): Ten zuidoosten van Kampen, bij Nieuwstad, 21.43 (opg. N. Jeurink) / Harderwijk, 26.47 (opg. A.-J. Rossenaar).

**Tuberaria guttata* (Gevlekt zonneroosje): Vlieland, meer dan zestig planten – waarvan maar slechts vijf exemplaren in bloei – in lage vegetatie met veel *Jasione*, 4.37 (T. Spruijt, F. Bos, J. Pellicaan & R. Schurer). Een verheugende terugmelding vanaf deze klassieke locatie die een aantal jaren geleden slechts uit enkele planten bestond.

Tulipa sylvestris (Bostulp): Ten westen van Dronten, Wisentbos, 20.58 (opg. L. Versnel).

Ulex europaeus (Gaspeldoorn): Beekse Bergen, 50.28 (opg. N. Jeurink).

Ulmus laevis (Fladderiep): Bij Bemmelen, 40.43 (opg. R. Beringen).

Utricularia australis (Loos blaasjeskruid): Tilburg De Rekken, in poelen, 44.56 (opg. P. van Ruth).

Utricularia intermedia (Plat blaasjeskruid): Westbroek, Zodden, massaal in trilveen, 31.38 (A. Aptroot) / Belversven, aan oever, 51.12 (opg. J.H.P. Bruinsma).

Utricularia minor (Klein blaasjeskruid): Midden-Limburg, Meinweg, in kleine brandweerpoel in het verlengde van de Bosbeek, 58.46 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Vaccaria hispanica (Koekruid): Utrecht, op braakterreintje, 31.58 (opg. W. Vuik).

Verbascum phlomoides (Keizerskaars): Midden-Limburg, Paarlo, op hoge standplaats aan de oever van de Roer, 58.54 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

**Verbascum pulverulentum* (Vlokkige toorts): Haarlem, Veerpolder, op braakliggend terrein, veertien planten in open vegetatie op kalkrijk duinzand, 25.32 (T. Spruijt).

Verbena bonariensis (Stijf ijzerhard): 't Harde, 27.22 (opg. E. de Boer) Breda, 44.53 / Oosterhout/Oosterheide, ruderaal, 44.54 / Tilburg, op bedrijventerrein Albionstraat, ruderaal, 50.17 (opg. P. van Ruth).

Verbena officinalis (IJzerhard): Eindhoven, 51.44 (opg. J. Spronk).

Veronica austriaca subsp. *teucrium* (Brede ereprijs): Bij Dodewaard, in twee kilometerhokken, respectievelijk twee en tien planten op zomerdijk langs de Waal, 39.47 (M. Sosef) / Bij Brakel 38.57 (opg. W. Vuik) / Bij Oosterbeek, Rosandepolder, op enkele meters van de Rijn, 40.22 (opg. J. Peters).

Veronica opaca (Doffe ereprijs): Gennep, één tot vijf planten in gazon en een exemplaar tussen muurtje en stoeptegels, 46.34 (opg. R. Huynen / Uit de flora van Limburg 45⁸).

Veronica peregrina (Vreemde ereprijs): Rotterdam, Zuiderpark, op kleiig talud langs vijver, 37.47 (P. & D. de Mey).

Veronica polita (Gladde ereprijs): Dirksland, in plantsoen bij ziekenhuis, 43.22 (N. van der Meijden-Werker).

Veronica scutellata (Schildereprijs): Meije, bij De Koekoek, 31.34 (opg. W. Vuik) / Ten noorden van Wissenkerke, 42.55 (opg. W. van Wijngaarden) / Midden-Limburg, Meinweg, aan poelrand midden op het plateau, 58.46 (opg. J.H.J. Klinckenberg).

Viburnum lantana (Wollige sneeuwbal): Rozenburg, langs Nieuwe Waterweg op basalttalud, 37.34 (opg. P. & D. de Mey).

Vicia lutea (Gele wikke): In de berm van de provinciale weg van St. Philipsland naar Tholen (N656), 43.53 (P. der Wiel).

Vicia tenuifolia (Stijve wikke): Flevoland, Het Roggebotzand, 21.41 (opg. L. Versnel) / Eersel, op talud van fietspad, 51.53 (opg. J. Spronk).

Vicia villosa (Bonte wikke): Drachten, ca. tweehonderd exemplaren – ingezaaid op zand – in berm van nieuwe rotonde, 11.15 (H. Waltje).

Vinca minor (Kleine maagdenpalm): Dronten, Abbertstrand, groeiplaats ziet er natuurlijk uit, maar is verdacht, samen met *Anemone nemorosa*, 21.52 (opg. R. Beringen).

Viola odorata (Maarts viooltje): Bij Biddinghuizen, Bremerberg, 26.28 (opg. L. Versnel).

Viola reichenbachiana (Donkersporig bosviooltje): Hattem, bos 'Hezenberg', omstreeks de hoogwaterlijn van de IJssel, 27.15 (E.J. Weeda).

Vulpia bromoides (Eekhoorngras): Bij Schiermonnikoog, 2.36 (opg. H. Waltje) / Meers, 59.48 (opg. B. Peeters).

Vulpia ciliata subsp. *ambigua* (Duinlangbaardgras): Europoort, bij Suurhofbrug en Rijnweg, in berm, 37.32 en 37.33 / Rotterdam, op spoorwegemplacement langs Laan op Zuid, 37.37 (R.W.G. Andeweg).

Vulpia fasciculata (Dicht langbaardgras): Texel, noordelijk van De Cocksdoorp in voormalig poldertje 'Volharding', in lage duintjes, 4.55 (W. Eelman).

Vulpia membranacea (Zandlangbaardgras): Schiermonnikoog, op open zandige, vaak wat ruderaal plekken rond Berkenplas, vele honderden, 2.36 (A.H.H. Denters) / Makkumer Zuidwaard, langs IJsselmeer, op lage stuifduintjes, 10.33 (Ph. Sollman) / Amsterdam, Staatsliedenbuurt, op plaveisel, vele tientallen, 25.34 (opg. A.H.H. Denters).

Wahlenbergia hederifolia: Schaartven, reeds drie jaar aanwezig op zandige oever, 52.14 (R.C.M.J. van Moorsel / op aanwijzing T. Verrijdt).

Xanthium strumarium (Late stekelnoot): Bij Rilland, 49.43 (opg. G.J. Welgraven).

Yucca spec. (Liliaceae): Oostvoorne, in valleitje langs het nieuwe fietspad, 37.32 (R. van der Meijden) / Plaat van de Vliet, drie rozetten aan de voet van strekdam op droge, zandige bodem, reeds minstens 4 jaar aanwezig, 43.43 (R. Beringen).

Zannichellia palustris subsp. *palustris* (Zittende zannichellia): Rotterdam, Zuiderpark, Eilandenrijk, langs rand van vijver in ondiep water bij natuurvriendelijk talud, 37.47 (P. & D. de Mey).

Zostera noltei (Klein zeegras): Ten noorden van Rilland, aan oever van de Oosterschelde, 49.43 (opg. J.E. Dijkhuis).

1. W.J. Holverda, J. Mennema, R. van der Meijden, R.S.J. Smits & E.J. Weeda. 1986. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland in 1984: *Gorteria* 13: 51–65.
2. R. van der Meijden, W.J. Holverda, R.C.M.J. van Moorsel & W.J. van der Slikke. 2003. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 2001 en 2002. *Gorteria* 29: 134–154.
3. R. Andeweg. 2006. Herfstalsem (*Artemisia verlotiorum* Lamotte) aangetroffen in Rotterdam. *Gorteria* 32: 161–163.
4. C.A. Stace. 1997. *New flora of the British Isles*, ed. 2. Cambridge University Press, Cambridge.
5. J.L.C.H. van Valkenburg & R. Pot. 2008. *Lagarosiphon major* (Ridl.) Moss (Verspreidbladige waterpest) nu ook gevestigd in de Groene Ruimte in Nederland. *Gorteria* 33: 89–92.
6. B. Kers, R. Ketelaar & M. van Zuijen. 2008. Twee vondsten van Zeelant (*Inula crithmoides* L.) in Nederland. *Gorteria* 33: 77–82.
7. E.J. Weeda, S.M.A. Keulen & J.W. Koelink. 2006. Maaibeheer in de Kathager Beemden beloond: Veenzegge (*Carex davalliana* Sm.) nieuw voor Nederland. *Natuurhistorisch Maandblad* 95: 262–268.
8. J. Cortenraad & T. Mulder. 2006. Uit de flora van Limburg 45. *Natuurhistorisch Maandblad* 95: 269–273.
9. P.F. Stolwijk, J.W. Bielen & O.G. Zijlstra. 2008. Bijzondere vondsten FWT-FLORON 2006. *Hypericum* 7: 1–3.
10. R. Beringen, G.M. Dirkse & R.C.M.J. van Moorsel. 2005. Gouden ribzaad (*Chaerophyllum aureum* L.); onopgemerkt ingeburgerd. *Gorteria* 31: 110–121.
11. J.P.M. Brenan, herzien door J.R. Akeroyd. 1993. *Chenopodium* L. In: T.G. Tutin, N.A. Burges, A.O. Chater, J.R. Edmonson, V.H. Heywood, D.M. Moore, D.H. Valentine, S.M. Walters & D.A. Webb (red.), *Flora Europaea* 1, ed. 2: 112. Cambridge.
12. T. Denters & F. Verloove. 2008. Smalle ijzervaren, *Cyrtomium fortunei* J.Sm., nieuw in Nederland. *Gorteria* 33: 33–40.
13. T. Denters. 2006. Brede wolfsmelk (*Euphorbia platyphyllos* L.) in het stroomgebied van de Linge. *Gorteria* 32: 92–95.
14. G. Hügin. 1998. Die Gattung *Chamaesyce* in Europa. *Feddes Repertorium* 109, 3–4: 189–223.
15. P. Heukels. 2005. *Juncus foliosus* Desf. (Gestreepte greppelrus) in Nederland teruggevonden. *Gorteria* 31: 90–92.
16. J.L.C.H. van Valkenburg & R. Pot. 2008. *Landoltia punctata* (G.Mey.) D.H.Les & D.J. Crawford (Smal kroos), nieuw voor Nederland. *Gorteria* 33: 41–49.
17. E. Landolt. 1986. Biosystematic investigations in the family of duckweeds (*Lemnaceae*) (Vol.2). The family of *Lemnaceae* – a monographic study. 1. Veröffentlichungen des Geobotanischen Institutes der Eidg. Techn. Hochschule, Stiftung Rübel, Zürich, 71. Heft, 566 p.
18. V. Westhoff & R. van der Meijden. 2000. *Oenanthe pimpinelloides* L. (Beverneltorkruid): indigeniteit en onderscheidbaarheid. *Gorteria* 26: 25–31.
19. M.A.P. Horsthuis & G. Willink. 2006. Nieuwe groeiplaats van Bijenorchis (*Ophrys apifera* Huds.) in Nederland. *Gorteria* 32: 45–49.
20. G.M. Dirkse, W.J. Holverda, S.M.H. Hochstenbach & A.I. Reijerse. 2007. *Solanum carolinense* L. en *Pimpinella peregrina* L. in Nederland. *Gorteria* 33: 21–27.
21. J. Koelink, J. Adams & N. Ploumen. 2008. De Vreemde bevernel, een nieuwe plant voor Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 97: 1–3.
22. F. Verloove, R. van der Ham & T. Denters. 2007. Exotische muurvarens in België en Nederland. *Dumortiera* 92: 1–16.
23. E.N. Blink. 1997. *Atlas van de Zuid-Limburgse Flora 1980–1996*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
24. R. van der Meijden & W.J. Holverda. 2006. Nieuwe vondsten van zeldzame planten 2003 en 2004. *Gorteria* 32: 1–33.
25. P. Jansen. 1951. *Flora Neerlandica*. Deel I, Aflevering 2. Gramineae. KNBV, Amsterdam.